

FRA TØNSBERG

OG OMEGNS

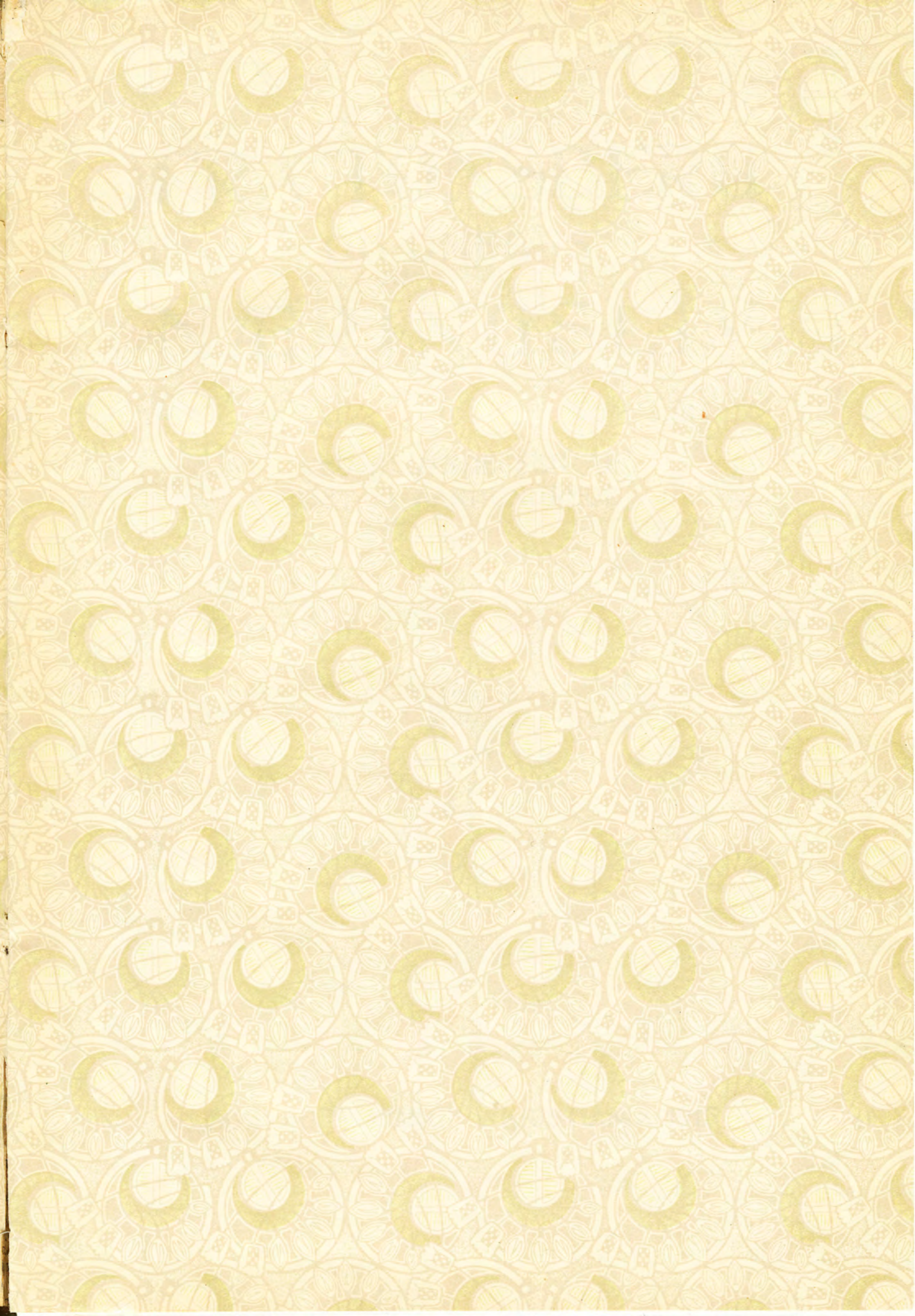
NÆRINGSLIV

VED BEGYNDELSEN AF
DET 20 AARHUNDREDE

*q948.2722

F

FRA TØNSBERG OG OMEGNS NÆRINGS LIV

VED BEGYNDELSEN AF
DET 20. AARHUNDREDE

FORLAGET NORGE :: KRISTIANIA 1913

INDHOLD.

	Side		Side
Amundsen, Ludv.	82	Olsen, O., Nauen	98—99
Aschjem, Anton & Co.	65	Paulsen, Andr.	83
Askjem, Chr., uhrmager	85	Paulsen, I. P.	43
Bjørnskau, Karl	76	Pedersen, O. A.	79
Bergan, Ole F.	46	Petersen, Peter	69
Berg, M.	84	Pettersen, Brødr.	73
Bruu, Thv.	64	Schulstocks Baadbyggeri	40
Bugge, Brødr.	54	Seiner, Anth. L.	63
Bugge, N.	56	Sems Sparebank	12—13
Christensen, C.	77	Sol, Cigarforretningen	85
Christophersen, Chr. H., Husvik	93	South Atlantic A/S	61
Disch, Anton	81	Svensen, Ole	68
Evensen, Hans Chr.	66	Stokke Sparebank	96—97
Gran, Thv.	73	Tenvig Oljekogeri	57
Hansen, Helfred	76	The Mossel Bay Whaling Comp.	60
Halvorsen, Brødr.	80	The Blacksod Whaling Co., Ltd.	61
Hallenstvedt & Co.	47	Thoresen, P	67
Haraldsen, Alf	77	Tønsbergs Papirindustri	27—33
Haugestad, L., Stokke	97	Tønsbergs Oljeklæde og Pressennings- fabrik	43
Haugerud, G. — „ —	100	Tønsberg Kul & Vedbolag	54
Henriksen, H.	25—26	Tønsberg Maskinolie & Sæbefabrik	47
Henriksen, Fotograf	87	Tønsberg Harpunfabrik	52
Hofgaard, Johs.	70	Tønsbergs Blad	16
Husø mek. Verksted og Værft	94—95	Tønsbergs elektr. Bureau	53
Hvistendahl, Th.	71	Tønsberg Gasværk	53
Isaachsen, Harald A.	55	Tønsbergs Privatbank	14
Jacobsen, Henr.	83	Tønsbergs Handelsbank	15
Johnsen, Henr.	71	Tønsbergs Sparebank	10—11
Johansen, Ant.	82	Tønsbergs Glasmagasin	66
Jørnsen, Peder	23—24	Tønsbergs Smørfabrik	34—35
Kaldnæs Patentslip og mek. Verksted	36—39	Tønsberg Reberbane	19—22
Kjølø, A. B.	72	Tønsbergs Hvalfangeri	58—59
Kokkim, Gunerius	83	Tønsberg og Hortens Dampskibsselskab	17
Laahne, Halfdan	81	Tønsbergs Skofabrik	47
Larsen, A. M.	69	Tønsberg og Omegns Automobilkomp.	63
Larsen, Adolf	80	Tønsbergs Bryggeri	18
Larsen, Fotograf	86	Vallø Oljeraffineri, A/S	88—91
Liljedahl, Hjalmar	75	Vallø Maskin- & Motorfabrik	92
Mandel jr., I.	48—51	Vik, Hans M.	74
Marthinsen, Th., Sølvvarefabrik	41—42	Victoria Hotel	62
Marthinsen, Einar	41—42	Wang, W. Butler	84
Martinsen, Trygve	78	Ørbeck, Hans	75
Moers elektr. Forretning	44—45		
Olsen, O. D.	75		

KORT OVERSIGT OVER TØNSBERG NÆRINGSLEVS UTVIKLING.

AV

ASBJØRN SYRRIST

CAND. JUR., REDAKTØR.

(Efter en artikel i „Tønsberg blad“s julenr. 1911).

Ti se nu ud paa din fyldte Vaag,
og husk saa paa dine Bjarmlands-Tog!
fra Spitsberg-Isen
til Sydhavs-Brisen
din Arm du slog.

(Av Bjørnsons sang til Tønsberg
ved tusenaars-festen i 1871).

SAA gammel er byen, at ingen med bestemthet kan anføre tiden, da den blev til. Men St. Hans-kveld 1871 feiret den med stor jubel og fest sit tusenaars-jubileum. Saa gammel antages den altsaa at være.

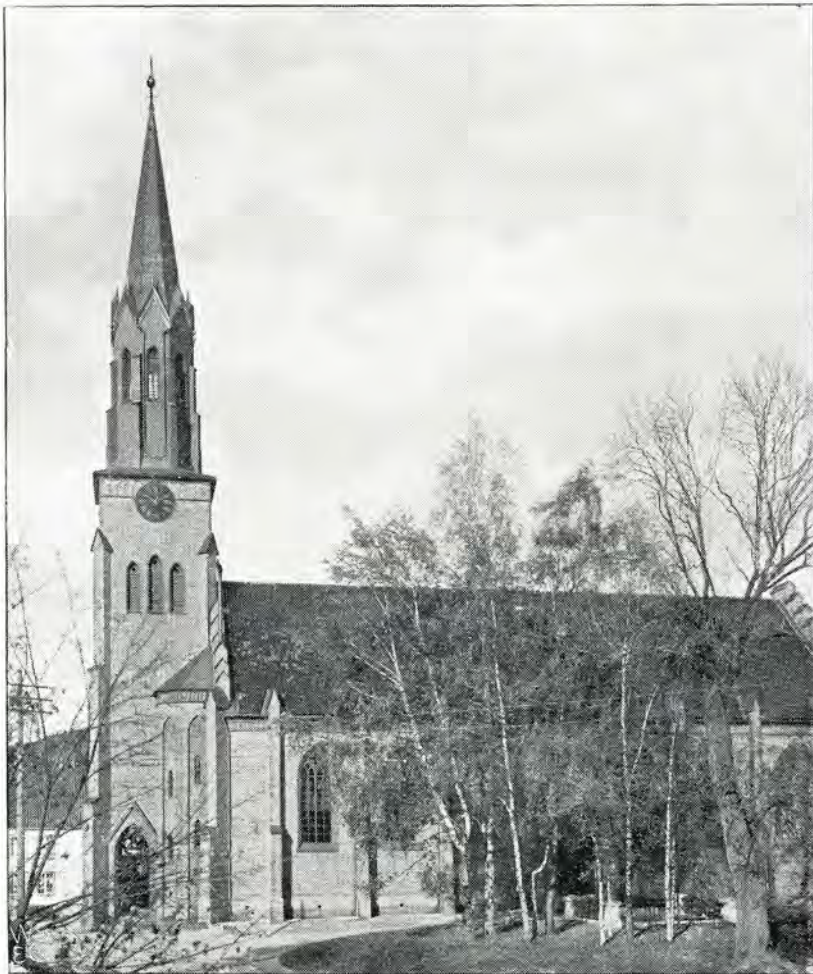
Den fremtrædende rolle, byen spilte i landets ældre historie, oftere som residens for kongerne, som skueplads for visse avsnit av borgerkrigene, med den faste borg paa „Slotsfjeldet“ — alt dette skal bare mindes om i forbigaaende her, hvor opgaven kun er at gi en kortfattet utsigt over utviklingen av byens næringsliv.

Stedets gunstige beliggenhet, den militære betydning av det dominerende „Slotsfjeld“, hoffets nærvær (særlig i det 13de og 14de aarhundre) bragte stedets opkomst. — Handel, deriblandt trælasthanndel, skibsfart og fiskeri var dets ældste hovednæringsveie. Byens handel strakte sine arme over det hele distrikt langs kysten fra Drammen til Larvik og forøvrig langt ind i landet. Der er grund til at tro, at det var en større del av byens omsætning med dens opland, som i denne tid — og helt til 1785 — samlet sig i et aarlig marked. — Og skibsfarten paa nordeuropæiske lande var særlig livlig i byens første blomstringstid.

Men med hanseaternes indryk og velde i landet gik det tilbake ogsaa med den handel og skibsfart, som de vindskibelige tønsbergensere hadde drevet. Der kom fra slutningen av det 14de aarhundre en langvarig nedgangsperiode. Farten paa fremmede lande skrumpet ind, og skogene i distriktet var nu for en større del ut-hugget, saa den betydningsfulde trælasthanndel ogsaa paa denne maate var hemmet.

Kong Fredrik II ordnet byens „privilegier“*) ved et „kongelig brev“, og tilstanden rettet sig atter noget omkring aar 1600; men ved et nyt „kongelig privilegiebrev“ av 1653 blev byens handelsomraade stærkt beklippet, og der blev atter nedgang.

I 1675 fandtes i Tønsberg (heri medregnet det dengang underliggende Holmestrand) kun 91 husholdninger foruten — 62 fattige.

KIRKEN

Endnu i 1750, da pastor Jens Müller utgir sin „Beskrivelse over Tønsberg“, varer nedgangs-perioden ved.

Den nævnte forfatter fortæller, at der i byen paa den tid var 188 vaaningshuser, tre offentlige bygninger, nemlig tinghuset, skolen og fattighuset — foruten to kirker, desuten pakboder og andre uthuser. Henvend 1300 indbyggere. Om den saakaldte 'Latinskole' sier han, at der „læres da nu intet andet end Dansk, Skriven og Regnen. 16 a 18 af de fattigste Discipler nyde af Legatis hver Landet Aar Sko og

Strømper og andethvert Aar temmelig godt Klæde til Kiortler.“ Det var skolevæsenet — dengang. Forholdene var idethele smaa, og byens forretningsliv derefter.

Tønsbergs handel er „ikkun af ringe Betydning nuomstunder“, skriver samme forfatter og tilføier, at stedets toldintrader ikke paa mange aar har oversteget 2000 riksdaler aarlig.

Omsætningen med oplandet og øerne bestod for en væsentlig del deri, at bønderne paa vinterføre eller paa isen bragte til byen litt træl原因 — rester fra de

*) Byens ældre privilegier var fra 1318 og git av kong Haakon Magnussøn, som var født i Tønsberg.

uthuggede skoge — som kjøbmændene tok i bytte, idet de gav korn og kolonialvarer istedet. Av kjøbmænd var der paa den tid forøvrig kun 5, og Tønsbergs koffardiflaate var sunket ned til at bestaa kun av 17 mindre skibe. Byens folk drev for en større del gaardsbruk og fædrift paa løkkerne inden byen og forsynte saaledes delvis selv husholdningene med det fornødne av „landboprodukter“. Fisket, som fordem var rikt i fjordene rundt om, var gaat meget stærkt tilbake, og jagter fra Bergen bragte jevnlig fiskevarer til byen. Her var forholdsvis mange haandværkere, men endda flere værtshuser. Og megen drik med derav følgende uorden.

Folkemængden, der altsaa i 1750 var henved 1300, vokste raskere, end man efter forholdene skulde anta, saa at den i 1814 utgjorde 1800.

I midten av 1820-aarene begyndte nogen fremgang i seilskibsfarten. Og med ikrafttrædelsen av formandsskabsloven av 1837 begyndte her som andetsteds det „kommunale liv“. Foreløbig gik dog utviklingen ikke raskt; i midten av forrige aarhundre dreide kommunens budget om et halvandet tusen daler. Men efter som man nærmer sig 1860-aaret, gaar det hurtigere. Fremgangen i seilskibsfarten hadde varet ved og viste langt fra tegn til nedgang. Med den fulgte et ikke ubetydelig skibsbyggeri i byen og distriktet.

Om arbeiderforholdene i Tønsberg omkring 1860 har H. J. Bull skrevet i „Tønsbergs blad“ bl. a.: „Paa skibsværftene Kaldnes, Fagerheim, Rævodden og Teie lød arbeidsklokken paa slaget 5 om morgenen, og utringningen 7 om aftenen. Til frokost, middagshvil og „økt“ medgik 3½ time, men det blev dog en lang sommerdag paa 10½ arbeidstime for dem, som maatte „hænge i“. Om vinteren kunde man selvfølgelig kun arbeide, fra dagslyset begyndte, til mørket satte ind. Den samme arbeidstid fulgtes inde i byen for tjenerne i de fleste huser og ellers paa de faa tomter, hvor der forekom arbeide med træløst eller lignende. Og daglønnen — ja, den var efter nutidens begreper overordentlig liten. En dygtig tømmermand paa skibsværftene fik 2 kroner dagen, en tomtearbeider eller almindelig sjauer sjelden mere en kr. 1,60, og om vaaren kom unge svensker, der for gaardsarbeide ved de faa større forretninger i byen kun fik en dagløn av kr. 1,30 til kr. 1,50. Det var udmærket bra gutter mange av disse svensker, der likesaa sikkert som svalen hver vaar kom og gjestet os og gav os sit billige arbeide. — Arbeids-giverne omfattet sine underordnede med stor velvilje og ønsket intet heller end deres velfærd i enhver retning. Det kan synes som en motsigelse, naar jeg foran har skrevet om de daarlige daglønner, arbeiderne fik, og nu taler om sympati og velvilje fra arbeids-givernes side, og en nutidens moderne arbeider, der er oplært i at se paa sin arbeidsherre som den, der bare lægger an paa at forbruke hans kræfter og evner, vil vel ogsaa mene, at med sympatien og velviljen kunde det ikke være rart bevendt. Men forholdene var nu engang saa. Den følelse av bitterhet, som har skapt alle disse ulykkelige rivninger mellem arbeiderne og deres arbeidsherrer, hadde paa den tid endnu ikke faat noget indpas hos den almindelige mand.“

Men det var ikke bare skibsfarten, skibsbygningen og handelen, som var i fremgang i denne periode. Ogsaa sælfangsten var kommet til, hvorom mere nedenfor. — Et uttryk for forretningslivets vekst er det ogsaa, at nu faar byen sine banker: Tønsbergs sparebank i 1846, Sems sparebank i 1855, Tønsbergs privatbank i 1870. (Tønsbergs handelsbank tilhører et nyere tidsavsnit, er stiftet i 1899).

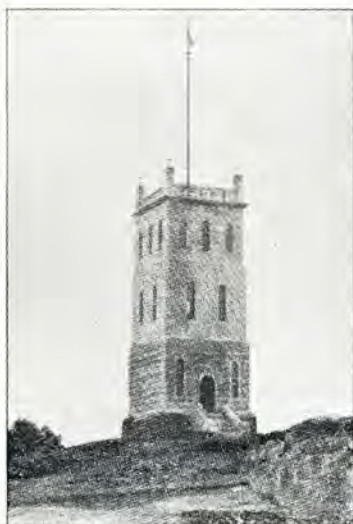
Med andre ord: Byen har helt skiftet fysiognomi paa vel hundre aar fra pastor Müllers beskrivelse av den.

Det var, som bekjendt, Svend Foyn, der lærte tønsbergenserne, at der var rigdomme at hente ved sæl- og hvalfangst oppe mot det høie nord — disse fangstbedrifter, som altid senere, under vekslende kaar, har spillet saa stor en rolle for byen og distriktet. I aarene 1846—1874 fangedes herfra sæl til en værdi af ca. 16 millioner kr. Senere gik sælfangsten tilbake. Foyn la da hovedvegten over paa hvalfangsten, og han blev rik paa den. Andre fulgte efter. I 1876 danndes her det første aksjeselskap for hvalfangst.

I 1880 var i byen (Nøterø og Tjøømø medregnet) hjemmehørende 338 seilfartøier „i utenriks fart paa alle havne og til alle verdensdele“, desuten 30 mindre seilfartøier i indenlands fart, 15 dampskibe, hvorav 4 passasjerskibe, 6 sæl- og 4 hvalfangere.

Inden samme aar var byens folketal vokset til 5300 (hvoraf 1540 skatydere).

Byen hadde i dette aar 106 handelsborgere, 102 haandværksborgere, 92 skipperborgere og 431 brandforsikrede huser.

TAARNET

Saa kommer den for 1880-aarene og senere saa karakteristiske overgang fra seilskibe til dampskibe. Flere av byens og distriktets redere forstod ikke straks denne besøkelsens tid, men indkjøpte adskillige seilskibe nu, da de blev saa billige; det blev efter denne tid en mindre god forretning for de fleste. Men her var ét firma, som gik i spidsen med at skifte seilskibene ut og anskaffe dampere i deres sted, det var firmaet Wilh. Wilhelmsen, etablert 1863. Firmaets chef var dengang den i 1910 avdøde konsul W. Wilhelmsen, der i 1888 optok i firmaet sin ældste søn, Halvdan Wilhelmsen, som under flere aars ophold i utlandet hadde sat sig ind i dampskibsbedriften, firmaet utviklet sig til et av verdens største i sin branche. Og saa kom den tid, der karakteriseres ved dannelse av de mange store dampskibs-aksjeselskaper,

hvori snart sagt alle stænder tar del, saa at Tønsberg med nærmeste omegn nu er et av de større centra for damptrampdisposisjonen, mens de fordem saa stolte seilskibes rolle er blit rent underordnet og litet paaagtet — her som ellers i landet. Dampskibsfarten har — ihvorvel den i høi grad er en konjunkturforretning — bidrat meget til økning av velstanden i byen og de omliggende bygder.

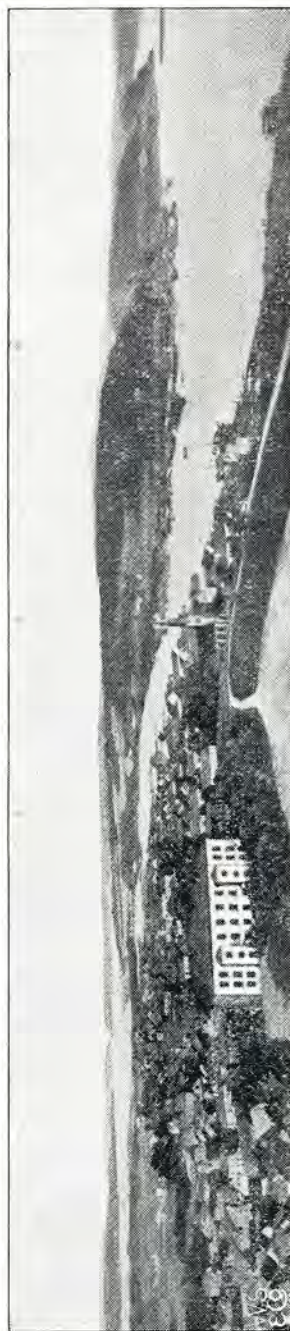
Foran er nævnt stiftelsen av stedets banker som et av uttrykkene for, at dets forretningsliv var kommet i mere moderne spor. Som et tegn i samme retning maa nævnes utviklingen av stedets kommunikasjoner. Der blev anlagt nye og bedre veie fra oplandets forskjellige dele ind til byen, i 1875 startedes Tønsberg og Hortens dampskibsselskap for forbindelsen: Tønsberg—Horten—Kristiania, i otti-aarene Tønsberg og omegns dampskibsselskap for forbindelsen mellem øerne og byen, i 1881 aapnes Drammen—Skienbanen passerende Tønsberg og rigtignok 20 aar senere — altsaa i 1901 — tertiærbanen fra Eidsfos til Tønsberg. Alt dette har i høi grad bidrat til næringslivets fremgang i by og distrikt. Den 15. mai 1896 aapnedes

„den nye kanal“ ind til byen. — Mens byen hadde faat telegrafstasjon allerede i 1850-aarene, blev „Tønsberg telefonforening“ først stiftet i april 1883, med 10 — ti — abonnenter. I 1911 hadde den 440 abonnenter i byen og 166 i landdistriktet, de siste fordelt paa 8 landstasjoner. Rikstelefon fik Tønsberg i november 1896; før den tid hadde foreningen linjer kun til Sandefjord og Horten.

Telefonsaken blev altsaa baaret frem av en efter privatmænds initiativ dannet forening. Idethele indtar foreningslivet en bred plads i byens nyere historie. — Tønsberg sjømandsforening, Tønsberg handelsforening, Tønsberg industri- og haandværksforening, Tønsberg arbeidsgiverforening og arbeidernes fagforeninger er vel de, som hver paa sit omraade og hver paa sin vis har størst betydning for næringslivet; forøvrig er antallet av foreninger — med de forskjellige formaal — vokset stærkt i den siste menneskealder og er særdeles betydelig i forhold til byens størrelse, et for den nye tids almenaand, sammenslutnings- og organisasjonstrang karakteristisk træk.

Av haandværkere hadde, som foran fortalt, byen ret mange allerede paa et tidlig tidspunkt, men av det, der kunde fortjene navn av industri, var der ikke meget før i den siste menneskealder. Her var „i gamle dage“ — foruten de før omtalte skibsbyggerier — et teglværk, etpar kornmøller, nogen brændevinsbrænderier og mindre tobakfabriker, det var alt. Først i nyere tid har Tønsberg faat en saavidt betydelig industri, at den sætter mærker i stedets fysiognomi. Her nævnes følgende anlæg: Tønsberg reperbane, Tønsberg bryggeri, Tønsberg smørfabrik, Tønsberg papirindustri, H. Henriksens og P. Jørnsens mekaniske værksteder, Kaldnes mek. værksted og patentslip, L. M. Christensens sagbruk og høvleri, Tønsberg stenindustri, Th. Marthinsens sølvvarefabrik, Gullichsens sæpefabrik, Tønsberg halmviskfabrik, etpar mindre tobakfabriker — og i omegnen: Olsen-Nauens klokkestøperi (etableret allerede 1844), Vallø petroleumsraffineri, Vallø tapetfabrik, trævarefabrik og torvstrøfabrik ved Sem, etpar mindre skibsreparasjonsværksteder, nogen mindre sagbruk og møller.

Hvor talen er om Tønsberg og omegns næringsliv, kan man ikke undgaa at tænke ogsaa paa den betydningsfulde utvikling, som jordbruk og fædrift i de omliggende bygder har undergaat særlig i den siste menneskealder, samtidig altsaa med kommunikasjonernes fremgang og industriens vekst i byen. Bymænds „gaardsbruk“ paa løkkerne inde i byen er forlængst en saga blot, en stor del av løkkerne er gjennom aarene blit

INDSEILINGEN TIL TØNSBERG

bebygget eller er blit utlagt til villakvarterer, jernbanen farer, og regulerte gater strækker sig, hvor fordum borgernes kjør græsset. Til gjengjeld er omsætningen av landmandsprodukter fra de omliggende bygder blit saa meget livligere, og der er ikke mange norske byer nogenlunde av Tønsbergs størrelse, hvor man ser saa livfulde „torvdage“ som her. Den tønsbergske „fleskelørdag“ er et helt skue — den lørdag i december, da det meste av „juleflesket“ torvføres. — At byen har vokset sig op til et godt avsætningsmarked, har naturligvis i høi grad fremmet jordbruket og fædriften i bygdene omkring. Hertil kom de foran nævnte lettelser i kommunikasjonen og adskillige foranstaltninger fra det offentliges side til støtte for gaardsbruket og dets binæringer samt landmændenes foreningsvæsen, som ogsaa er et moment, der tilhører den nyere tid. I de siste 10-aar er indflyttet adskillige vestlændinger, som har kjøpt sig gaarde i det jarlsbergske og gjennomgaaende er dygtige, arbeidsomme jordbrukere, og det er at anta, at ogsaa vekselvirkningen mellem dette „nye blod“ og „de indfødte“ har gjort sit til jordbrukets fremgang i distriktet.

Det, som i nyere tid volder distriktets jordbruk den største vanskelighet, er den knappe tilgang paa arbeidshjelp paa landet. Visstnok reducerer nu den utstrakte anvendelse av moderne landbruksmaskiner antallet av de landarbeidere, der behøves, men likevel er der mangel paa saadanne. Dette staar i forbindelse med den større tilgang av arbeidere til de industrielle bedrifter i byen og til de store fangstbedrifter.

I sæl- og bottlenosefangstens glanstid og under den ældre hvalfangst var 2. januar den „store forhyringsdag“ i Tønsberg, da det meste av aarets forhyring til fangstflaaten blev foretat paa denne ene dag, og der var da et eiendommelig, yrende sjømandsliv i byens gater. Senere blev forhyringen mere fordelt — over flere dage — og 2. januar mistet en del av sin egenart og dominerende stilling. Og med „hvalfredningsloven“ av 1903 kom hvalfangsten uanet ind i nye spor, saa at forhyring til fangstbedriften derefter kan sies at foregaa næsten aaret rundt. Nævnte lov, som blev vedtat meget mot hvalfangernes vilje, umuliggjorde hvalfangsten fra stasjoner i det nordlige Norge. Man mente til en tid, at dette betød et knek for bedriften, men „alt vendte sig til det gode.“ Forbudet førte nemlig snart til, at de driftige og dristige fangstmænd begyndte at operere med flytende kokerier og at vende sine øine mot den rike hvalbestand paa jordens anden halvkule, den sydlige. Den store avstand hjemmefra til Sydishavets fangstfelter skræmte dem ikke, og i vort aarhundre dannes saa i Tønsberg og enkelte andre byer det ene millionsselskap efter det andet for hvalfangst paa Sydishavet, dels med flytende kokerier, dels med faste stasjoner i de fremmede og fjærne lande, givende utbytte direkte og indirekte, bringende nyt liv og omsætning i by og distrikt, med bygning av fangstfartøier, indredning og reparasjoner av saadanne, utstyr med redskap og proviant etc., og hyrebeløp og „partpenger“ spredes blandt folk.

— Vi er hermed kommet frem til vore dages Tønsberg, en by, som ved utgangen av 1910 hadde, ifølge den offentlige folketælling, med rundt tal 10,000 indbyggere mot 8600 ved tællingen 10 aar før. Den er en av de meget faa norske byer, som (siden 1822) ikke har været herjet av nogen stor ildebrand, og de gamle bydele præsenterer sig derfor endnu med trange og krokete gater, der minder om historien og tradisjonene, men forøvrig passer mindre godt til den moderne tids krav. Utenom ligger saa de nyere bydele med bredere og for trafikken tjenligere

regulering, likesom „byens fædre“ er ifærd med at skaffe „Vestfolds hovedstad“ gunstigere havne- og bryggeforhold.

Den er no. 3 av Norges byer med hensyn til hjemmehørende dampskibstonnasje, idet kun Kristiania og Bergen er foran den, og den er paa samme tid en av de aller første, hvad angaar tonnasje beskjeftiget i hvalfangst.

En by, ved hvis toldkammer de samlede intrader i 1910 utgjorde 382,499 kr.

Som uttryk for den vekst og fart i tingene, som den nye tid bragte, kan ogsaa nævnes, at der i aaret 1910 fra Tønsbergs postkontor blev avsendt til ind- og utland ikke mindre end 747.200 brever, heri medregnet værdibrev, lokalbrev og brevkort. Derimot er i dette tal ikke medregnet de i abonnement postforsendte 987,900 eksemplarer av de paa stedet utkommende aviser. Av det nævnte antal brevfor-sendelser fra Tønsbergs postkontor i 1910 var 27,000 værdibrev med en samlet angit værdi av 6.210,000 kr., hvortil kom, at der pr. postanvisninger avsendtes adskillig over en halv million kr. til inden- og utenriks adressater.

Fremdeles i 1910 — viste byens utgiftsbudget en samlet sum av 434,741 kr., hvorav 76,682 kr. til „byens offentlige arbeider“ : gatevæsen, brand- og vandvæsen, lygtevæsen og lignende, 86,520 kr. til folkeskolen, 50,150 kr. til Tønsberg høiere almenskole, 61,800 kr. til fattigvæsenet og 67.279 kr. til renter og avdrag av byens gjeld.

Det samtidige indtægtsbudget (avgifter til kommunen, statsbidrag, gaver fra Tønsberg sparebank m. m.) viste en samlet sum av 184,741 kr., saa at der blev en differance av 250,000 kr. at utligne paa skatyderne.

Byens folkeskole hadde samme aar 1392 elever, hvorav 671 gutter, 721 piker — fordelt paa 20 gutteklasser, 23 pikeklaser og 2 fællesklasser, ialt 45 klasser, med gjennomsnitlig 29,3 elever i hver. — Tønsberg høiere almenskole fører i de siste aar sine elever helt frem til eksamen artium.

Foruten disse to skoler har byen paa denne tid offentlig sjømandsskole, hvor i det siste undervisningen foregaar det hele aar rundt, offentlig stuertskole, offentlig understøttet teknisk aftenskole og handelsskole.

Som foran nævnt, var det 250,000 kr., der i aaret 1910 maatte utlignes i byskat. Dette beløp kunde da utlignes paa en samlet antagen indtægt av 3.645,700 kr. med en skatøre av 12² pr. hundre og paa en samlet antagen formue av 16.942,650 kr. med en skatøre av 2 pr. tusen.

— Dette er altsaa byens dimensjoner, og saan ser den ut, efterat man er rykket et ti-aar ind i det 20. aarhundre — den by, hvorom dens første beskriver, pastor Müller, i 1750 kunde si, at „dens Handel er ikkun af ringe Betydning nu-omstunder.“ Der har i sandhet været fremgang og vekst i alle henseender — som i landet idethele saa ogsaa i denne dets ældste by. Tønsberg er paa dette tidspunkt en by, hvis befolkning ser med stolthet ikke bare paa stadens gamle minder, men ogsaa paa dens utvikling i den siste menneskealder, og hvor man — hvad ikke mindre er: ser byens fremtid imøte med fortrøstning og haap.

TØNSBERGS SPAREBANK.

Efterat byen tidligere havde haft en sparebank, der traadte i virksomhed i 1826, men allerede opløstes efter 6 aars virksomhed, blev den nuværende Tønsbergs sparebank stiftet i 1847 efter indbydelse af købmand J. Nissen, toldkasserer kaptein Døderlein, købmand H. Hansen, overtoldbetjent løjtnand Lied og kontorist C. M. Nielsen.

Indbydelsen vandt tilslutning, idet 59 personer tegnede sig for tilsammen 83 aktier à 10 spd. som rentefrit laan, der efterhaanden blev tilbagebetalt efter lodtrækning.

Den første direktion bestod af købmændene Henrich Holst, H. Hansen og J. Nissen, toldkasserer Døderlein (formand), bagermester Lunnevig, købmand H. F. Hovbrænder, overtoldbetjent Lied samt købmændene Chr. Røsch og P. A. Bruun.

I den første tid blev forretningen drevet i forskellige leiede lokaler indtil at banken i 1860 købte egen gaard i nedre Langgade, hvor forretningen fremdeles er.

Af nedenstaaende opgave vil sees bankens forvaltningskapital og fondets størrelse ved udgangen af hvert 10 aar efter fradrag af ydede gaver.

	Forvaltningskapital	Eget fond
1851	156.932	6.553
1861	1.357.404	85.235
1871	2.820.528	253.254
1881	3.252.349	420.800
1891	4.520.696	500.349
1901	5.922.712	699.802
1911	8.648.076	946.093
1912	9.146.406	1.026.665

I aarenes løb har sparebanken i almennyttige velædige øiemed samt som erkjendtlighedsgaver uddelt ialt kr. 644.000.

Desuden er der indirekte ydet kommunen støtte i forskjellige lignende øiemed ved tilstaaelse af rentefrihed, laan til lavere rentefod end den sædvanlige og ved høiere renter end den gjældende for visse indskud.

Til minde om sparebankens 50-aars jubilæum i aaret 1897 blev der samme aar oprettet et legat stort kr. 10.000, hvis aarlige renter ved juletider blir at uddele i portioner paa 25 til 50 kroner til værdige trængende af Tønsberg by, der ikke nyder fattigunderstøttelse.

Bankens nuværende ordfører i forstanderskabet er hr. fabrikeier Finn Wilhelmssen og viceordfører konsul Ørsted Falck.

Direktionens nuværende medlemmer er: dhrr. købmand Marth. Hansen (formand), skibsreder L. A. Christensen (viceformand), købmand Søren Andersen, købmand Peter Petersen, købmand Hans Chr. Evensen og grosserer Thorvald Gran.

Bankens nuværende kasserer er Georg Nilsen og bogholder Aug. Christiansen, desuden 3 assistenter.

.....

SEMS SPAREBANK.

Banken begyndte sin virksomhed den 5. mai 1855. — Dens første direktion bestod af: Grev Wedel Jarlsberg, formand, O. Morgenstjerne, gaardbruger M. Laane, J. Thams, P. Fadum, Hans Undrum, Hans Myhre og skibsreder Jacob Bull.

Bankens første kasserer var C. Askeløf, — traadte af 1872 og efterfulgtes af L. Waalmann, der fungerede til udgangen af 1888. Dennes efterfølger var M. C. Hansen, hvilken stilling han endnu indehaver. Banken har desuden bogholder og assistent.

SEMS SPAREBANKS DIREKTION

Bankens forvaltningskapital og formue i de sidste 5 aar stillet sig saaledes:

1907	kr. 2 049.935,70.	Bankens eget fond	kr. 88.239,62.
1908	„ 2 236.007,66.	„	„ „ 100.529,56.
1909	„ 2 414.952,25.	„	„ „ 116.016,70.
1910	„ 2 685.218,86.	„	„ „ 127.968,13.
1911	„ 2.860.627,63.	„	„ „ 146.619,16.

Bankens nuværende direktion bestaar af: N. C. Larsen, Ullennød, formand, O. Olsen Nauen, Karl Borge, Husø, Edvardt Larsen, Ilebrekke, Johannes Bjerknæs, Lensberg, Oluf Antonisen Olsrød, (næstformand), Bernt Styren, Narverød.

INTERIØR FRA SEMS SPAREBANKS EKSPEDITIONSLOKALE

SEMS SPAREBANK

TØNSBERGS PRIVATBANK.

Aktieselskabet, stiftet i 1870, begyndte sin virksomhed den 21de juli samme aar. Bankens oprindelige kapital var kr. 400.000.00, hvoraf indbetalt kr. 100.000.00. Den 1ste januar 1884 blev den udvidet til kr. 800.000.00 og den 1ste januar 1899 til kr. 1.500.000.00 hvoraf indbetalt 25 % eller kr. 375.000.00. I aaret 1912 blev det besluttet at sætte aktiekapitalen til kr. 900.000.00 fuldt indbetalt fordelt paa 6000 aktier a kr. 150.00. Reserve og delcrederefondet vil den 1ste januar 1913 beløbe sig til over kr. 700.000.00.

Konsul LYNGAAS — Grosserer THORESEN — Konsul MONSEN — Konsul KRÜGER

Omsætningen, der i aaret 1871 var kr. 11.236.000.00, beløb sig i 1911 til kr. 120.750.000.00. Saldo af indlaan, der den 31te december 1870 var kr. 190.800.00 var den 1ste januar 1912 steget til kr. 5.868.000.00. Beholdningen af veksler og vekselobligationer var samme dag kr. 5.604.000.00. Banken har i de sidste aar fordelt 10 % udbytte hvert aar.

Direktionen bestaar af d'herrer grosserer P. Thoresen, formand, konsul Jac. O. Lyngaas, viceformand og konsul Chr. Monsen.

Bankchef er konsul Carl Krüger, der tillige er medlem af den udenbys direktion af Centralbanken.

.....

TØNSBERGS HANDELSBANK.

Banken begyndte sin virksomhed den 1. februar 1899 med en kapital af kr. 1.000.000, hvoraf kr. 250.000 indbetalt.

Omsætningen, der i det første aar var ca. 19 millioner, udgjorde i 1911 ca. 84 millioner og vil antagelig i 1912 overstige 110 millioner. Av hensyn til forret-

ANTON ASCHJEM

OSCAR HYTTEN

THV. BRUU

FREDR. ANDERSSEN

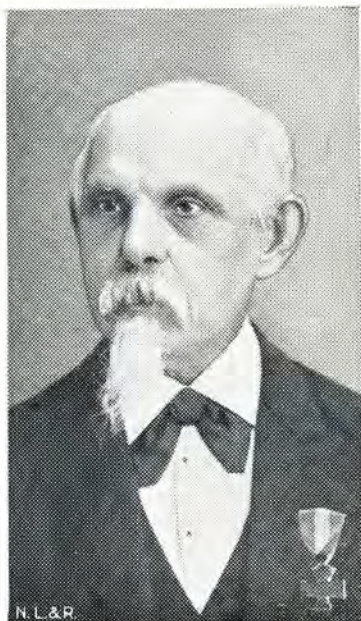
ningernes betydelige omfang blev bankens kapital fra 1. juli 1912 forhøiet til kr. 600.000., fuldt indbetalt. De oplagte fonds udgjorde paa samme tid kr 171.500.

Bankens direktion bestaar af herr kjøbmand Anton Aschjem, formand, og herr grosserer Thv. Bruu (direktionsm. fra bankens begyndelse) samt herr skibsr. Oscar Hytten (medlem fra juli 1899).

Bankchef var indtil mai 1905 herr Thv. Thorstensen, som da afgik ved døden og i hans sted ansattes bankens bogholder herr Fredr. Anderssen, som saadan.

.....

TØNSBERGS BLAD

H. I. M. HANSEN

„Tønsbergs blad“ blev startet. — I 1881 overdrog Hansen foretagendet til det aktieselskab, som nu eier bladet: „Tønsberg aktietrykkeri“, som foruden bladet ogsaa driver en større akcidentsforretning. — Fra den tid har bladets redaktører været: cand. jur. C. F. *von Krogh* 1881—1883, cand. jur. (nu byskriver) G. G. *Gløersen* 1883—1899 og fra 1899 den nuværende redaktør, cand. jur. Asbjørn Syrrist.

Fremdeles fortsatte bladets fremgang. Det udgaar nu *hver dag* i over 4600 eksemplarer.

Den bygning, som selskabet opførte i 1891, har senere gjentagne gange maattet udvides. Maskinhal og sætteri er store, lyse, venlige rum. Kontorene er udvidet. Presseerne drives ved elektrisk kraft fra stedets elektricitetsværk. Materiellet moderniseres jevnlig for altid at være paa høide med tidens krav.

Den store udbredelse, „Tønsbergs blad“ nu har i byen og omegnen, vidner om en sterk position baade hos den avislæsende almenhed og hos det averterende publikum.

Bladets nuværende direktion bestaar av: Overretssagfører Odd *Nerdrum*, Tønsberg, købmand A. B. *Kjøle*, Tønsberg, og kirkesanger *Løken*, Slagen.

.....

Bladets første nr. udkom den 3die august 1870 — altsaa lige efter, at Frankrige havde erklæret Preussen og dets allierede krig, og de første nummere af bladet har derfor, som rimelig var, en mængde artikler, notiser og efterretninger, der angaar den store krigerske begivenhed.

Bladet er altsaa nu 42 aar gammelt. — Den mand, som stiftet det, var bogtrykker H. I. M. Hansen.

Naturligvis maatte et blad i en mindre by i de dage begynde beskedent. Formatet var 3-spaltet, bladet udkom bare to gange om ugen og med kun 4—500 abonnenter. Men det gik stadig fremover, og flere udvidelser blev foretaget.

Bladets stifter, Hans Jürgen Magnus Hansen, var født i Holsten i 1829, kom hid til landet 30 aar gammel og købte i 1870 trykkeriet efter bladet „Telegraphen“, som en kort tid var udkommet i Tønsberg. Som „Telegraphen“s efterfølger var det saaledes, at

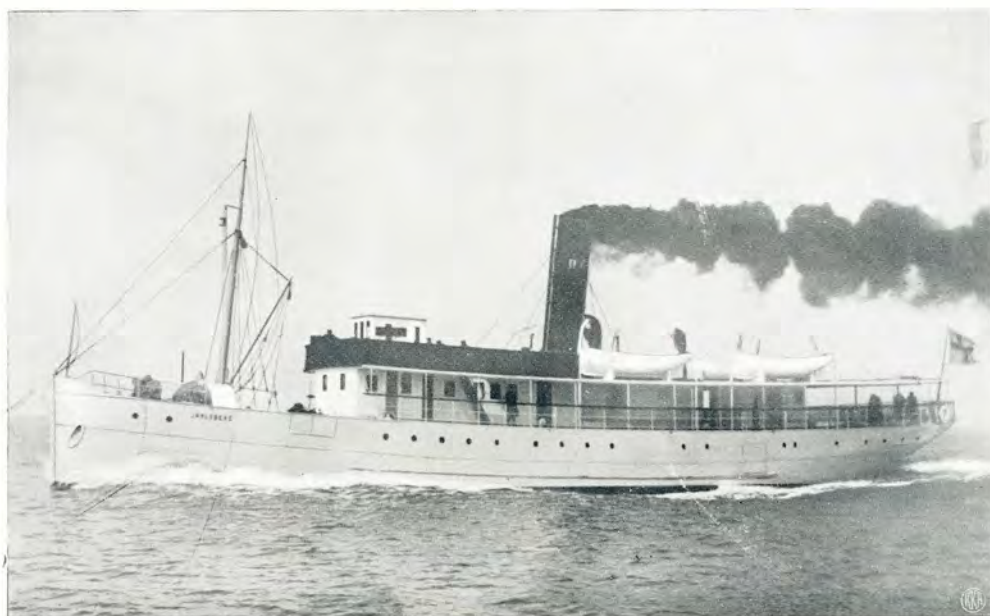
ASBJØRN SYRRIST

TØNSBERG OG HORTENS DAMPSKIBSSELSKAB

ARNE ANDERSEN

blev oprettet i 1874 som aktieselskab, har sit kontor i Tønsberg. Dets disponent er hr. Arne Andersen, født paa Horten den 26de februar 1846, i flere aar medlem af Tønsberg bystyre, formandskab m. m. Direktionens formand er grosserer Thorv. Gran, Tønsberg. Selskabet driver person- og godsbeholdning med de tidsmæssige dampskibe „Jarlsberg“ og „Horten“ og lastebaadene „Tønsberg“ og „Bygdin“ paa ruten: Tønsberg—Horten—Drøbak—Kristiania, med enkelte mindre mellemsteder.

.....

TØNSBERGS BRYGGERI A_s

blev oprettet den 11. september 1856 af Lauritz Foyn, Mathias Foyn, Samuel Foyn, Svend Foyn, Jacob Bull, Henrik Holst, P. A. Bruun og A. Lenschow — med en aktiekapital paa 29,000 speciedaler. Kapitalen er flere gange blevet forhøiet, sidste gang i 1899 til 600,000 kroner.

ANTON ASCHJEM

P. THORESEN

THV. BRUU

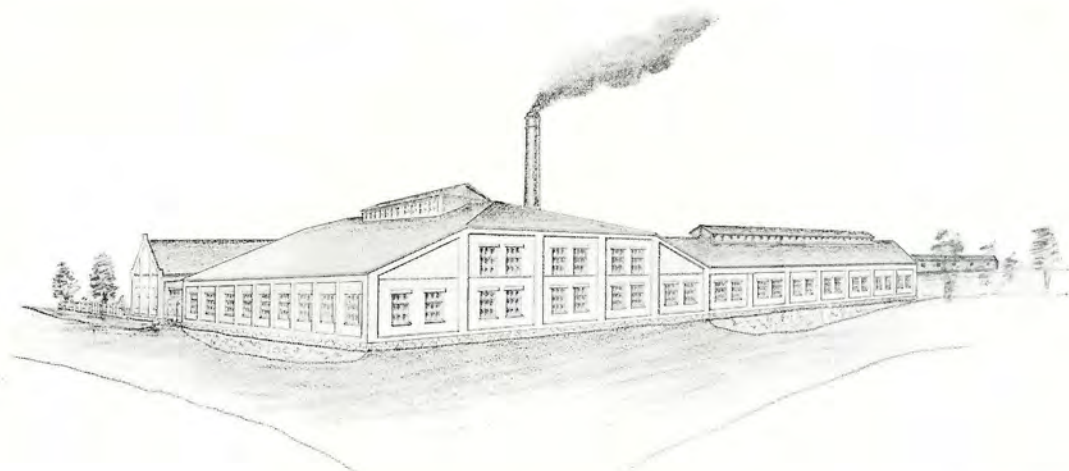
JOH. GMEINER

Den nuværende direktion bestaar af herrerne Anton Aschjem (formand siden 1904), P. Thoresen og Thv. Bruu.

Den nuværende disponent og bryggerimester er hr. Joh. Gmeiner, som tiltraadte stillingen den 12. oktober 1879. Medlem af byens formandskab, direktør i flere hvalfangerselskaber m. v.

Forretningen omfatter foruden ølbryggeri ogsaa mineralvandfabrik.

.....

TØNSBERG REBERBANE, AKTIESELSKAB.

Tønsberg Reberbane, hvis historie kan forfølges helt tilbage til 1796, overtoges af afdøde konsul C. F. Isaachsen 1ste januar 1877. I 1898 omdannedes forretningen til aktieselskab.

KONSUL C. F. ISAACHSEN

DISPONENT SIGURD ISAACHSEN

Oprindelig produceredes alt garn ved haandspinding og alt tougverk blev drevet ud og slaaet ved hjælp af hestekraft (hestene gik rundt omtrent som ved en tærskemaskine). I 1883 installeredes dampmaskine og kjedel, og samtidig anskaffedes de

første hækle- og spindemaskiner samt uddrivnings- og slagingsmaskiner for slagning af hamp-, cocos- og manillatougværk. I 1885/06 fik man de første maskiner for staaltougværksfabrikationen.

Reberbanen brændte helt 10de juni 1891. Den blev straks gjenopført og var i fuld drift i januar 1892. For anden gang brændte fabriken 30te juli 1910. Den blev denne gang gjenopført i mur. Hækle og spinderiet sattes i drift 7de august 1911; staaltougfabriken kom derimod ikke i fuld virksomhed før januar 1912. Fabriken gennemgaar for tiden en betydelig udvidelse.

Alt reberbanens maskineri for hamp- og manillaproduktionen er installeret i en større murbygning, 50 m. lang og 35 m. bred. Hækle- og spinderisalen er for tiden 25 m. bred og 35 m. lang, men man holder nu paa at opføre en tilbygning til samme, 23,5 m. bred og 40 m. lang. Denne tilbygning med maskiner paaregnes fuldt færdig til drift i løbet af juni 1913.

Hæklingen foregaar for tiden i 2 sæt maskiner, et for hamp og et for manilla, hvert sæt bestaaende af 5 maskiner. Disse forberedningsmaskiner føder for tiden 44 spindler for almindeligt kabelgarn og 12 spindler for specielt fint garn. Der er desuden bestilt hæklemaskineri tilstrækkelig stort til at føde 60 à 80 spindler, men foreløbig anskaffes kun 24 spindler til kabelgarn og 6 til fint garn.

For smækkert toug har man dels horizontale dels vertikale slagingsmaskiner. Tykkere tougværk drives ud og slaaes i en langbane, der er 317 m. lang, bygget af træ og stødende direkte til fabriksbygningen. Der findes for tiden en uddrivningsmaskine, men man har plads til 3 saadanne.

Reberbanens samlede længde fra ende til anden er saaledes ca. 360 meter. Med de for tiden installerede og bestilte maskiner vil fabriken kunne producere ca. 800 à 1000 tons hamp og manillatougværk pr. aar.

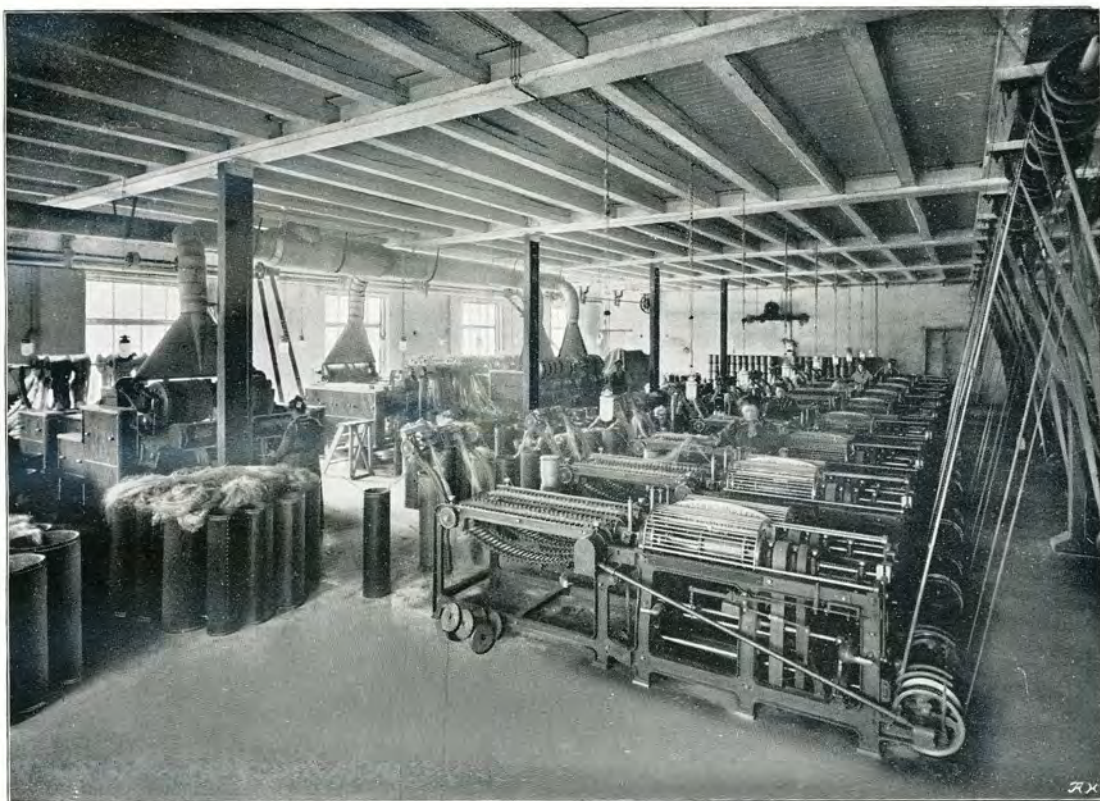
Staalougfabriken er 50 m. lang og 20 m. bred. Den er bygget saaledes, at man uden vanskelighed kan foretage betydelig tilbygning efterhvert som behovet kommer. Den har nu otte horizontale og en vertikal maskine for slagning af kordeler og toug. Den vertikale maskine slaar samtidig 4 kordeler. Desuden er der bestilt 3 nye horizontale maskiner for kordelslagning. De horizontale maskiner er saaledes arrangeret, at flere af dem kan kobles sammen, saaledes at man under en operation kan fremstille tre lag traade i kordelen, det ene utenpaa det andet. Man kan herved faa f. eks. 19, 24, 30 og 37 traade pr. kordel for at nævne nogle af de mest almindelige konstruktioner.

Tykkelsen af den staastraad, som anvendes, varierer fra 0,2 m/m og op til 6,0 m/m diameter; den sidstnævnte dimension benyttes for bærekabler til større tougbaner. Der kan leveres fra ganske tynde og myge staalliner, til brug f. eks. som flagliner, maaleliner o. lign. op til kabler med indtil 10" omkreds (255 m/m). Tiltrods for at der ikke er toldbeskyttelse paa staaltoug, arbejder man sig aar for aar fremover, idet fabriken har vundet anerkjendelse for godt fabrikat.

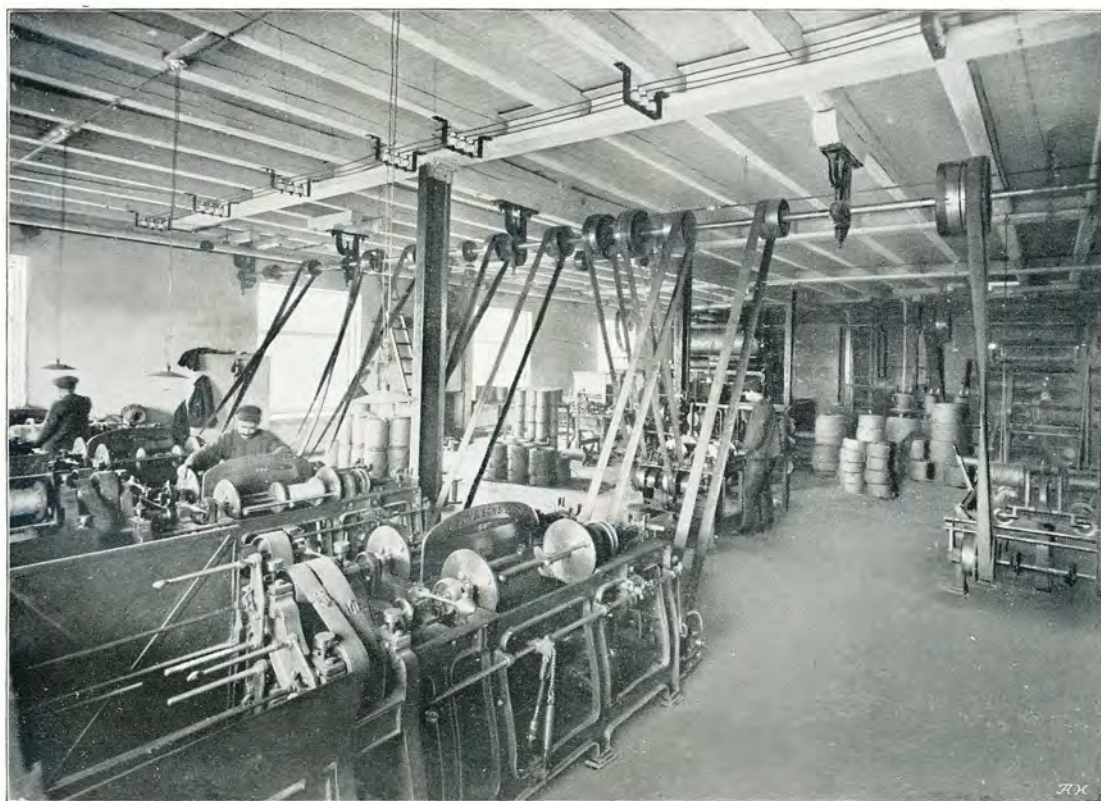
Til reberbanen hører et grundareal paa ca. 190 maal med ca. 360 løbende meter strandlinie til Tønsberg havn.

Ved ekstraordinær generalforsamling den 9de september 1912 blev aktiekapitalen sat til kr. 750,000, fuldt indbetalt. Disponenten er selvskreven medlem af direktionen, hvis valgte medlemmer for tiden er: Marinekapt. Olaf Hanssen, Kristiania, bryggerieier Joh. Gmeiner og disponent H. Krogh-Hansen, Tønsberg.

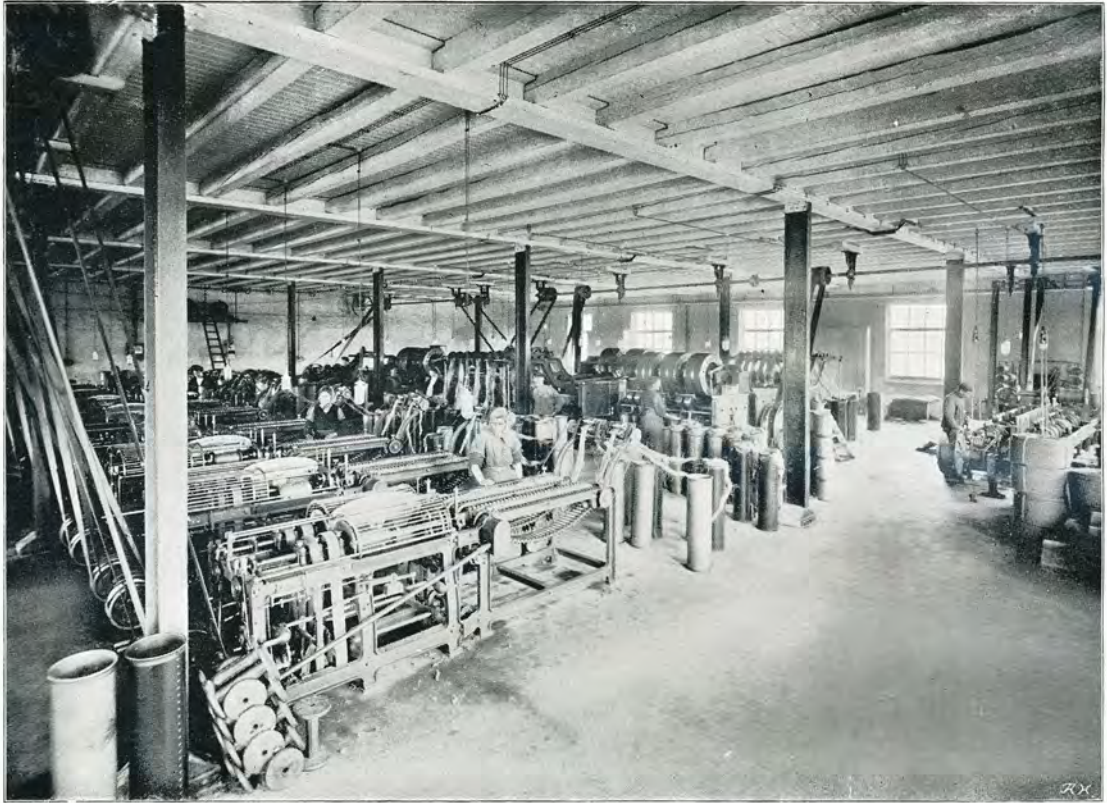
Disponenten, Sigurd Isaachsen, tiltraadte som saadan ved fabrikeier C. F. Isaachsens død 28de april 1901 og har været ansat ved reberbanen siden høsten 1887.

HAMP- OG

TVINDERUM

MANILLA HEKLE- OG SPINDERUM

STAALTOUGFABRIKEN

PEDER JØRNSEN.

Forretningen blev etableret den 11te juni 1865 af hr. M. Jønsen, men blev den 1. oktober 1904 overtaget af dennes søn, hr. Peder Jønsen, som er født i Tønsberg den 9de mars 1875, og som helt fra konfirmationsalderen havde været knyttet til sin fars forretning, dels i arbeide i værkstedet, dels paa kontoret.

Forretningen var oprindelig anlagt for almindelig smedearbeide, fornemlig skibsarbeide, men saa kom der bestillinger fra *Svend Foyn* paa harpuner, og Jørn-

M. JØRNSEN

PEDER JØRNSEN

sens værksted udviklede sig allerede fra den tid mere og mere i retning af en specialforretning for redskab til hval- og bottlenosefangsten.

For redskaber af denne art har forretningen opnaaet en hel række af medaljer i guld og sølv og æresdiplomer ved udstillinger i flere lande, og firmaet har nu paa dette omraade et navn, som er kjendt og anseet i alle verdensdele, hvor der drives hvalfangst.

Nylig har hr. Jønsen i betydelig grad udvidet fabriken, idet han købte et par naboeiendomme og bygget arbejdslokalerne meget større. De er nu rummelige og tidsmæssige, og der er monteret rækker af moderne maskiner. Hr. Peder Jønsen er formand i Tønsbergs haandværks- og industriforening.

INTERIØR FRA MASKINVÆRKSTEDET

INTERIØR FRA SMIEVÆRKSTEDET

H. HENRIKSEN.

SMEDIE OG MEKANISK VÆRKSTED.

Henrik Henriksen, som oprettet dette firma, er født i 1834 i Slagen og tilhører en gammel smedefamilie; slægten er fra Arendals-kanten.

Sin virksomhed for egen regning begyndte han paa Vallø i 1856, men flyttet efter otte aars forløb til Næs i Slagen og derfra, efter tolv aars forløb til Tønsberg,

HENRIK HENRIKSEN

K. LUDV. HENRIKSEN

hvor han snart købte den eiendom, hvor bedriften foregaar den dag idag efter saa at sige stadige udvidelser.

Forretningen omfatter smedie og mekanisk værksted og har som specialitet fabrikation af hvalfangstredskaber, maskinel for trankogerier og guanofabriker. Af disse ting har firmaet leveret til forskjellige lande i og udenfor Europa.

Fabriken, som drives med elektricitet, beskjæftiger for tiden ca. 90 mand.

Fra udstillinger, hvori den har deltaget — hjemme og ude — har den 12 medaljer, hvoraf 10 i guld.

En smuk opfindelse har hr. Henriksen gjort, i det af ham konstruerede udskydningsapparat for redningsliner. Alle vore redningsskøiter er udstyret med dette apparat.

Indehaver af kongens fortjenstmedalje i sølv.

Værksbestyrer er hans ældste søn, hr. *K. Ludv. Henriksen*, født 1860, som allerede fra ung af har været knyttet til forretningen. Hr. K. Ludv. Henriksen er tillige direktør i flere hvalfangerselskaber, var i flere aar formand i Tønsberg haandværkerforening, har de sidste 13 aar været medlem af formandskabet og indehaver en række andre kommunele hverv.

.....

A|S TØNSBERGS PAPIRINDUSTRI.

STIFTET 7. MARS 1898.

Dette selskab stiftedes i 1898 efter initiativ af daværende boghandler *Ørsted-Falck*, nu fabrikens disponent.

Det foreløbige formaal var fabrikation af papirposer, og denne foregik i en dertil indrettet bygning paa Carsten Bruuns tomt ved bryggerne.

A/S TØNSBERGS PAPIRINDUSTRIS FABRIKBYGNING.

Imidlertid blev — ogsaa efter hr. Ørsted-Falcks initiativ — virksomheden udvidet til at omfatte ogsaa fabrikation af konvolutter.

Forretningen tog fart, og direktionen indsaa, at fabriken vilde blive bedre stillet i konkurrencen med udlandet, hvis kapitalen blev større. — Den havde hidtil kun været 75.000 kr. Det gamle selskab overdrog da det hele til et nyt, hvis kapital var 300.000 kr. Og man reiste stor, ny fabrikbygning paa Gunnarsbø, hvor arbeidet kom igang i 1900, mens det gamle anlæg ved bryggerne blev nedlagt.

Selskabet er det eneste i Norge, som driver maskinmæssig konvolutfabrikation. — Det har et 4 etages kompleks med en hovedbygning paa 40 meters længde og 10 meters bredde samt to fløibygninger. Fabriken har eget damp-elektricitetsverk for kraft og lys. Tønsbergs Papirindustri var den første, der fremstillet elektrisk lys i Tønsberg.

Rækker af sindrig indrettede, moderne maskiner leverer her konvolutter af enhver art og størrelse. Fabrikens produkter har det bedste renommé, og omsætningen er i stadig fremgang med adskillig export over hele verden. Tidligere blev alle bankokonvolutter lavet i Tyskland med haanden, og her i Tønsberg foregik det fra først af paa samme maade, men ved hjælp af fabrikens egne folk blev der opfundet maskiner, som der blev taget patent paa, og hvormed fabrikeres 2500 bankokonvolutter i timen. Fabrikationen af andre konvolutter gaar dobbelt saa raskt.

Ved siden af konvolut- og posefabrikationen fabrikeres ved hjælp af meget sindrige maskiner 5000—10.000 æsker pr. dag til eget behov.

Det nyeste ved fabriken er en maskine for fremstilling af de saakaldte „Vindus-

CHEFKONTOR.

konvolutter“, som fabriken har kjøbt patentretten til for kongeriget Norge i 15 aar. Ved at benytte denne nye maskine kan man tage konvolutterne fra æsken og paasætte vindu, ramme og tekst i en og samme fabrikation og derved forenkle tilvirkningen af disse konvolutter i betydelig grad.

Papiret faaes fra norske papirfabriker, og i 1911 kjøbte Tønsbergs Papirindustri i forening med enkelte af dens større aktionærer Norwegian Paper Co.s papirfabrik i Drammen og faar saaledes nu en væsentlig del af det papir, der bruges, fra egen papirfabrik.

Selskabet beskæftiger nu ca. 200 personer i Tønsberg og ca. 75 i Drammen.

Ogsaa rent socialøkonomisk betegner Tønsberg Papirindustri en betydelig vinding. Tidligere blev nemlig alle vore konvolutter indført fra Tyskland og Sverige,

men nu kan man ogsaa i denne forbindelse anvende det gamle og gode ord: Kjøb norske varer! — I et saa sterkt papirproducerende land som vort var dette et naturligt og stort fremskridt.

Disponent for begge selskaber i Tønsberg og Drammen er

Konsul ØRSTED-FALCK,
Disponent og viceformand i direktionen.

Disponenten, konsul Henrik Jacob *Ørsted-Falck* er født i Tønsberg i 1868. Efter i ca. 3 aar at have været ansat i boghandler Vilhelm Dessens forretning i

KRAFTSTATIONEN.

Tønsberg, ansattes han hos firmaet Halvorsen & Larsen, Kristiania, hvor han arbejdede sig frem til chef for firmaets udenbysafdeling, som han forestod i ca. 5 aar,

hvorefter han — den 1ste juli 1894 — overtog Herman Dessens bog- og papirhandel, bogbinderi og akcidentstrykkeri i Tønsberg. Senere solgte han denne forretning for helt at ofre sig for Tønsbergs Papirindustri.

Direktionen for begge selskaber bestaar foruden disponenten af:

Advokat Christiansen (formand).

Konsul Halfdan Wilhelmsen.

Grosserer Hans M. Vik.

Advokat CHRISTIANSEN
formand i direktionen

Konsul H WILHELMSEN

Grosserer HANS M. VIK

*

*

*

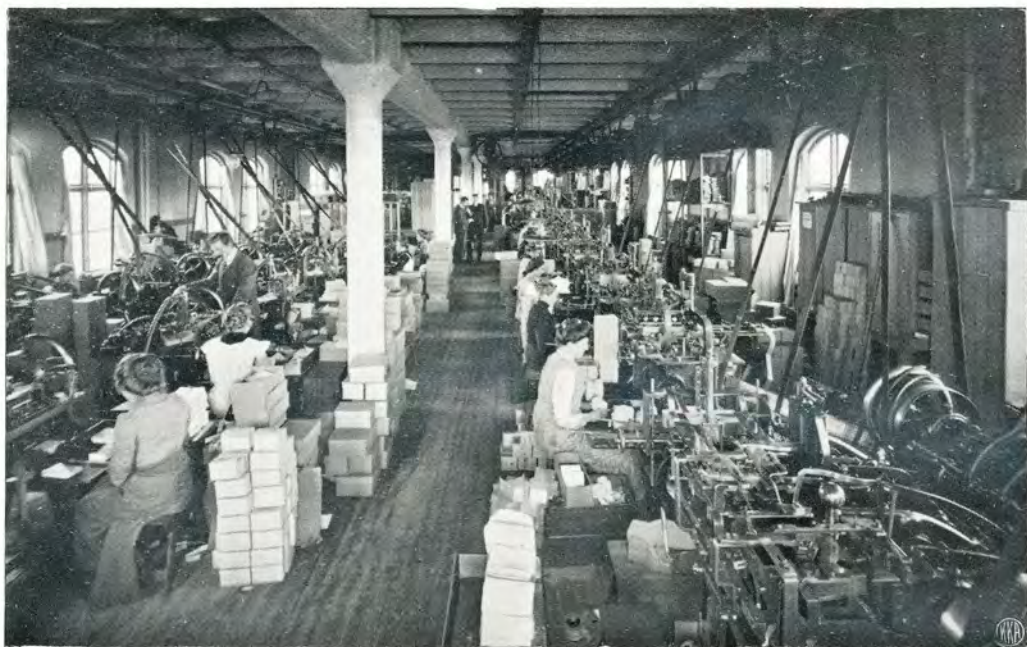
Den 28de juli 1905 skrev „Morgenbladet“: „I disse dage, da beslutning er fattet om, at folkeafstemning hurtigst mulig skal finde sted, foreligger atter et eksempel paa betydningen af at være uafhængig af udlandet, at have indenlandske fabrikker, som hurtig kan bringe tilveie, hvad øieblikket kræver. Vi har idag med en vis høitidelig følelse besøgt Tønsbergs Papirindustri og seet det brune indpkningspapir fra Union Co., Skien, paa nogle øieblikke blive forarbeidet til de solide, ugjennemsigtige konvolutter, som man kjender fra valgene. — Mest imponerende

AFDELING FOR VINDUS-KONVOLUT-FABRIKATION

LAGER OG EKSPEDITIONSLOKALE

EN AFDELING AF KONVOLUTFABRIKEN

EN AFDELING AF POSEFABRIKEN

virkede den store, lyse maskinhal, hvor 30 konvolutmaskiner var i travel virksomhed. Her var det en historisk dag, overalt var man beskjæftiget med fabrikationen af de brune konvolutter for folkeafstemningen, etpar hundrede tusen pr. dag var ikke uoverkommelig.“ Vi kan tilføie, at 600.000 af disse officielle konvolutter blev gjort færdig paa 30 timer.

NORVEGIAN PAPER CO. A/S, DRAMMEN

.....

TØNSBERGS SMØRFABRIK

begyndte sin virksomhet i 1899 og har hat en vekst større end man dengang gjorde sig noget haad om. Først drev man produktionen op, saa langt som de gamle forhold tillot, med stadig utvidelser og forandringer inden de gamle vægge, indtil man for 4 aar siden maatte gaa igang med en større utvidelse og nybygning.

Da man altid har lagt an paa at være foran i saavel teknisk som hygienisk henseende, var fabrikken den første, som hadde fuldstændig meieri og likesaa den første, der hadde et fuldstændig laboratorium med kemiker og bakteriolog utdannet specielt i denne branche, og som selv fremstiller de syrekulturer, som brukes.

Det største skridt fremover gjorde fabrikken for 2 aar siden, idet den da gik over til en helt ny kjernemetode efter d'hr. Schou & Schous patent, og er den fremdeles den eneste her i landet, som benytter denne. Denne fremgangsmaate, der nu er indført ved Europas største margarinfabrikker, blandt andet af general-konsul Pellerin, Paris, ved hans fabrikker i Frankrike og Sverige, Otto Mønstedt i Aarhus og London, Maypool Dairy Co., Manchester, Schlinck & Co. A/G., Hamburg, er den største og betydningsfuldeste forbedring, der er indført paa margarinindustriens omraade. Margارينen fabrikeres over 2 store roterende staaivalser, der avkjøles fra frysemaskiner, og mellem disse kolde staaivalser presses saa margارينen, saa den omtrent i form av papir, ren og fin i enhver henseende, falder like ned i vognene. Den gamle metode er som bekjendt at krystallisere margارينen i vand, hvorved mange forurensninger kan opstaa.

„Teknisk Ukeblad“, som ved en fagkyndig repræsentant avla et besøk paa fabrikken, efterat den nye patenterte metode var tat i bruk, skrev i sin avis en længere avhandling „Vor margarinindustri. Tekniske fremskridt. Tønsbergs Smørfabrik“ og sluttet denne artikkel med følgende :

„Tønsberg Smørfabrik arbeider for tiden med et trommelpar med trommel-længde 240 cm. og diameter 190 cm. Med dette apparat kan fabrikken ved dagdrift producere 3 millioner kg. pr. aar. Tromlerne drives elektrisk og saavel de nyindlagte elektriske maskiner som kjele og dampmaskin er utført saa store, at det er beregnet senere at indlægge et tommelpar til. I det hele kan fabrikkens maskinanlæg levere 240 HK., hvorav nu benyttes ca. 120 KH. Herav gaar 50 HK. til fryse-maskinen og ca. 8 HK. til drift av tromlerne. I forbindelse med tromlerne arbeider 2 kjerner, saaledes at den ene kjerner, mens den anden tømmes. Trommelavstanden er kun $\frac{3}{10}$ mm.

Det er et meget smukt arbeide, som i det forløpne aar er utført ved den store ombygning av Tønsberg Smørfabrik. Trods de omfattende forandringer har fabrikken været i fuld drift; den har kun staat en eneste dag. Den hele forandring har kostet fabrikken 130.000 kr., hvorav til trommelanlægget ca. 20.000 kr. ; men saa staar da ogsaa fabrikken der som et anlæg, der i alle dele befinner sig paa høiden — teknisk og hygienisk — dens disponenter herrerne Wilhelmsen og Egenæs, kemikeren hr. Meyer og de øvrige funktionærer til megen ære.

Fabrikken kontrolleres av doktor Dannevig.“

.....

KALDNÆS PATENTSLIP OG MEK. VÆRKSTED

blev oprettet i 1899. Forretningen omfatter reparation og indredning af skibe og nybygning af mindre saadanne.

Formand i den første direktion var senere afdøde overretssagfører Meyer sr.

Forretningen har været i vekst. Som beviser herfor kan nævnes, at medens den indbetalte aktiekapital til at begynde med var ca. 110,000 kr., er aktiekapitalen nu 400,000 kr., og at medens arbejdsstyrken fra først af var 60—70 mand, har den senere været oppe i 430 og ansees nu ordinært at skulle være ca. 300.

DISPONENT HARALD HENRIKSEN

Den første disponent var hr. Henrik Henriksen, som efter etpar aars forløb blev afløst i denne stilling af sin broder, hr. Harald Henriksen.

Arealet til dette anlæg blev købt fra A/S Kaldnes—Fagerheim og er senere udvidet ved yderligere køb fra samme.

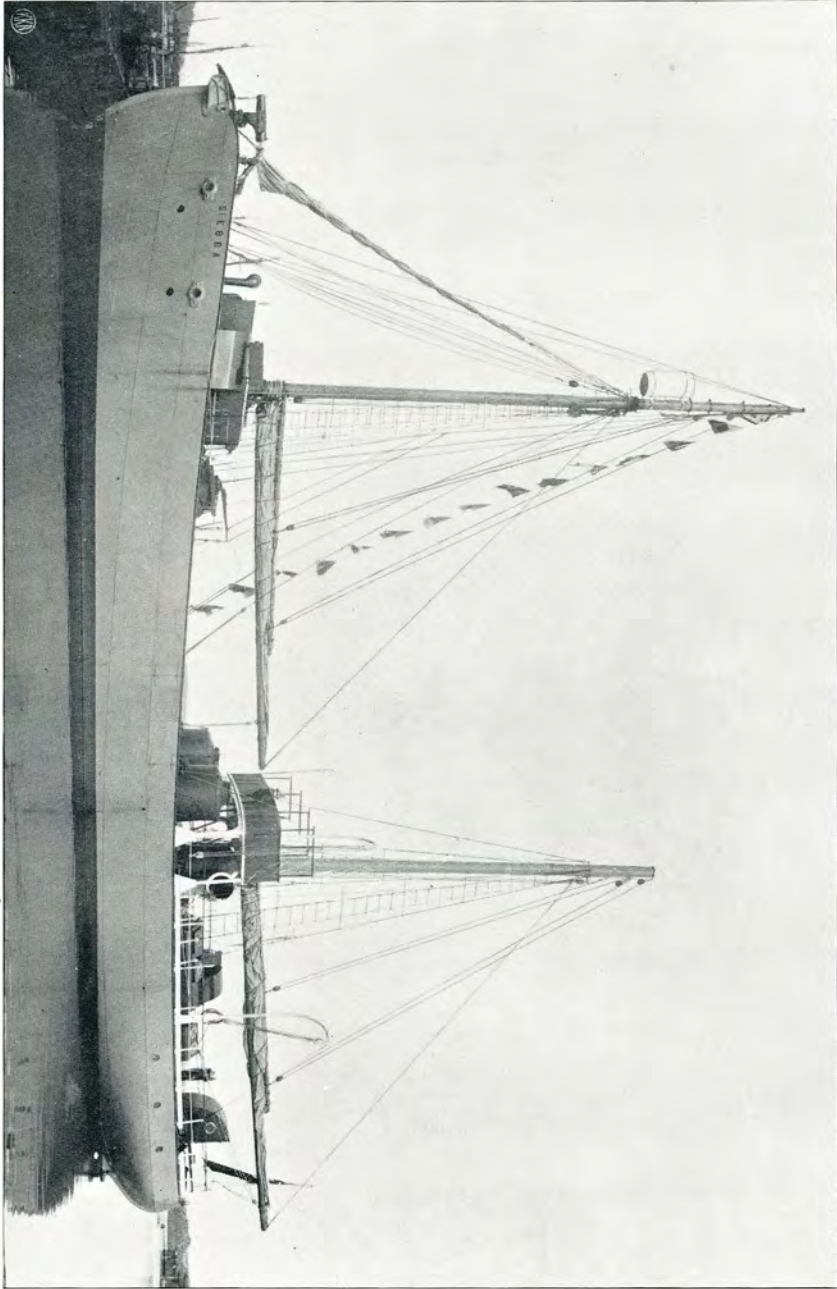
I forbindelse med det mekaniske værksted er der patentslip, som kan optage fartøier af indtil 200 fods længde og gjerne samtidig 6 fartøier af ca. 100 fods længde.

Den nuværende direktion består af disponent Arne Andersen (formand), købmand Ant. Aschjem (næstformand), købmand Hans Chr. Evensen, skibsreder Oscar Hytten, adjunkt og storthingsmand Jonathan Johnson.

„Slippen“, som den kaldes til dagligdags, havde i december 1912 sin nybygning nr. 25 under arbejde. Det var en hvalbaad, bestilt af konsul Egeland, Durban.

KALDNÆS PATENTSLIP OG MEK. VÆRKSTED

KALDNES PATENTSLIP OG MEK. VÆRKSTED -- HVALBAAD MED 200 HK. DIESELMOTOR

Dette anlægs specialitet er bygning af hvalbaader, indredning af og udstyr for flydende kogerier og stationer iland. — Af de 25 nybygningsnumre er da ogsaa de 22 hvalbaader.

KALDNÆS PATENTSLIP OG MEK. VÆRKSTED

Firmaet har leveret fangstbaade, fangstudstyr og stationer til norske, skotske, portugisiske og sydafrikanske selskaber. Det bygget i 1912 det første skib, som er bygget i Norge for indlæg af Diesel-motor, nemlig en større hvalfanger for et skotsk selskab.

.....

O. E. SCHULSTOCKS BAADBYGGERI

blev startet i 1898 af den nuværende indehaver, født i Tønsberg den 8de august 1878, som først reiste et mindre baadbyggeri paa sin fars tomt oppe i byen; men efterhvert som baadene byggedes større og tildels blev forsynet med tunge kjøle, blev det nødvendiggere for ham at finde en plads ved sjøkanten. Af A/S Fagerheim — Kaldnes — købte han da en tomt, som grændser mod byfjorden. Her opførtes det nye baadbyggeri med en gulvflade af 230 kvadratmeter, men paa grund af for-

retningens fremgang har udvidelser maattet finde sted, indtil baadbyggeriet nu raader over en gulvflade af 750 kvadratmeter foruden materiallofterne. — Til drift af maskinerne benyttes en raoljemotor, som ogsaa trækker en 5 hestekræfters dynamo for lyset.

Hr. Schulstock har konstrueret og bygget en række lystseilere, hvoraf flere har gjort sig fordelagtig bemærket, som f. eks. „Jeanet“, „Ragnhild“ og „Hauk“.

Ved siden af lystbaadene bygger hr. Schulstock ogsaa brugsbaade og har her som specialitet baade og baadudstyr for *hvalfangere*. Til disse er i den senere tid leveret en række store, kraftige motorbaade.

Værkstedet er særdeles velrenommeret og har altid fuldt op af bestillinger.

.....

TH. MARTHINSEN

er født i Smaalenene i 1855, udlærtes som guldsmed hos Amundsen, Sarpsborg, og blev senere værksmester hos David Andersen i Kristiania. — I 1883 startede han sin egen forretning i Tønsberg, og denne er senere jevnlig blevet udvidet. Den omfatter nu, foruden den almindelige butik- og værkstedforretning, en meget stor fabrik — i egen gaard — for sølv- og emaljesager, beskæftiger ialt ca. 60 mennesker.

Fabriken, som vistnok er landets største i sit slags, er monteret med de mest moderne maskiner, som overhovedet findes, og forretningen leverer fra det største til det mindste i branchen.

Blandt andet er der en meget stor gravørmaskine, som er den første i landet.

Fabriken holdes idethele stadig paa høide med tiden ved modernisering af maskinel og metoder. Den har en meget betydelig omsætning en gros saavel indenlands som tildels i nabolandene.

To af hr. Th. Marthinsens sønner er knyttede til forretningen, nemlig hr. *Aksel Marthinsen* som værksmester ved fabriken og hr. *Einar Marthinsen* som disponent ved detail-afdelingen.

Hr. Th. Marthinsen har — for at studere fremskridtene inden faget — været en stadig gjæst ved de store udstillinger i Norden, helt fra 1880-aarene af. Han har været formand i Tønsberg haandværkerforening og dens repræsentant ved landsmøder; har været medlem af Tønsberg formandskab, er nu medlem af bystyret og indehaver af en række andre kommunale hverv.

.....

I. P. POULSEN.*TRICOTAGE-FABRIK.*

Hr. I. P. Poulsen er født i Danmark den 29. juli 1853, kom i 1876 til Norge, arbeidet i 5 aar paa M. Christiansens tricotagefabrik i Drammen, blev i 1881 vævermester og senere fabrikbestyrer hos C. N. Lauritzen, Kristiania, indtil han den 18. juli 1889 etablerede egen forretning i Tønsberg, producerende alle sorter strikket undertøi i uld og bomuld for damer, herrer og børn.

.....

TØNSBERGS OLJEKLÆDE- OG PRESSENNINGS-FABRIK.

Firmaet er oprettet i 1898 og overtoges januar 1900 af hr. H. C. Killingstad, født 1861 paa Hurum. Forretningen omfatter fabrikation af oljeklæder og presseninger, samt markiser og solseil m. m.

Fabrikatet, som har et ganske betragteligt marked i baade ind- og udland, har faaet sølvmedalje ved udstillingen i Porsgrund og broncemedalje i Trondhjem.

.....

MOERS ELEKTRISKE FORRETNING

blev oprettet i 1903 af den nuværende indehaver *ingeniør Alb. H. Moer*, født i Amerika af norske forældre 1881. Efter afsluttet middelskole og handelsskole var han i nogen aar ved forretnings- og fabrikkontorer i Kristiania, derefter et aar i Skotland og England, hvor han begyndte sin uddannelse som elektriker. Efter hjemkomsten fortsatte han hermed ved forskellige firmaer i Kristiania.

Sin theoretiske uddannelse har han faaet ved teknisk skole i Kristiania samt ved „Ingenieurakademie und Technikum Strelitz“ i Tyskland.

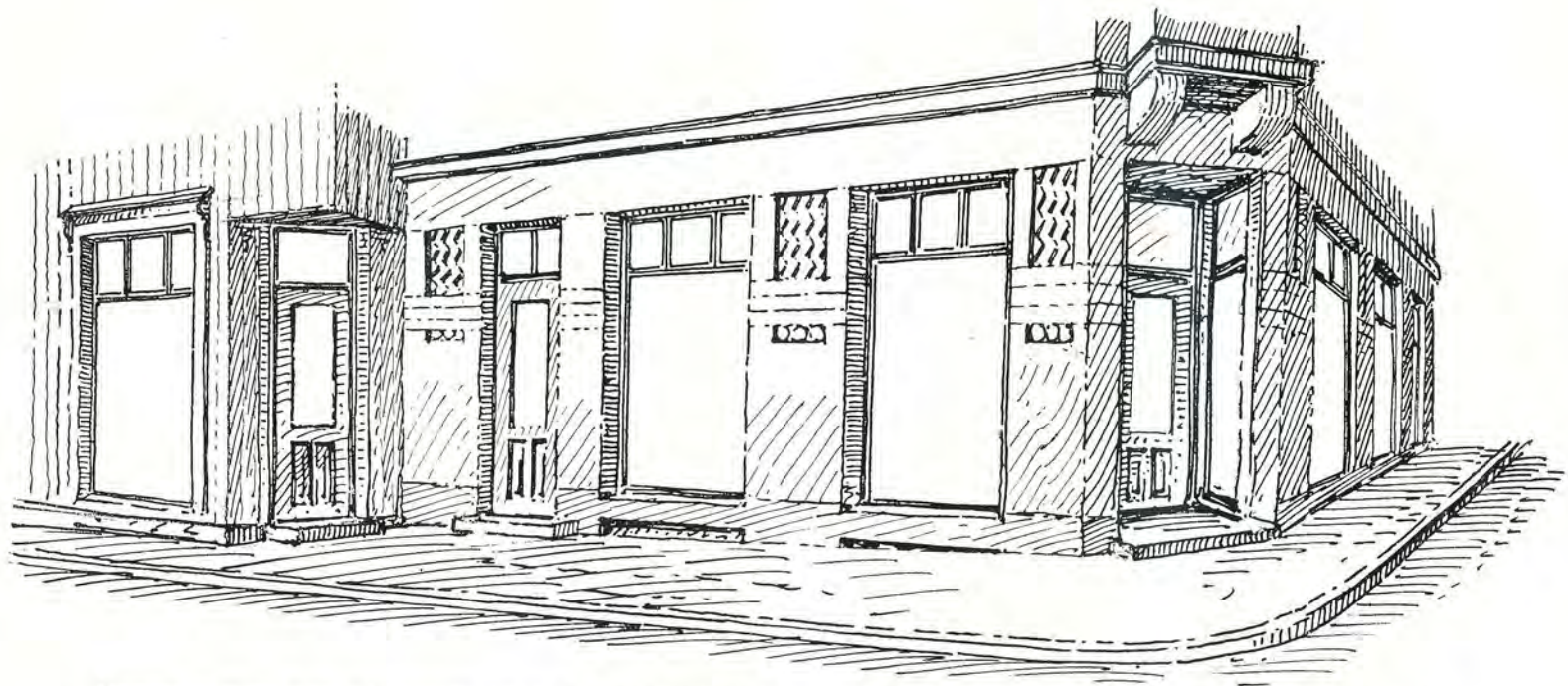
Hans elektriske forretning beskjæftiger 15—20 personer og omfatter bl. a. værksted for reparation og tilvirkning af elektriske apparater. Firmaets specialitet er udførelse af elektriske anlæg for hvalbaader, flydende kogeri og hvalstationer iland. Det udstyrer saaledes fortiden bl. a. 11 hvalbaader med lysanlæg ved værksteder i Kristiania, Sandefjord, Porsgrund og Tønsberg. Firmaet har desuden jævnlig montører i arbeide ved Sydhavets hvalstationer.

I 1909 oprettedes en filial i Sandefjord, „Sandefjords elektriske værksted“. Denne forretning frasolgtes i 1912.

Forretningen har fortiden under opførelse egen gaard paa hjørnet af Fayesgd. og Torvgaden (se næste side).

FORRETNINGENS LOKALE — 1903 12.

MOERS ELEKTRISKE FORRETNINGS NYE GAARD, FAYES GD. 1, HJ. AF TORVGADE. (FÆRDIGBYGGET VAAREN 1913).

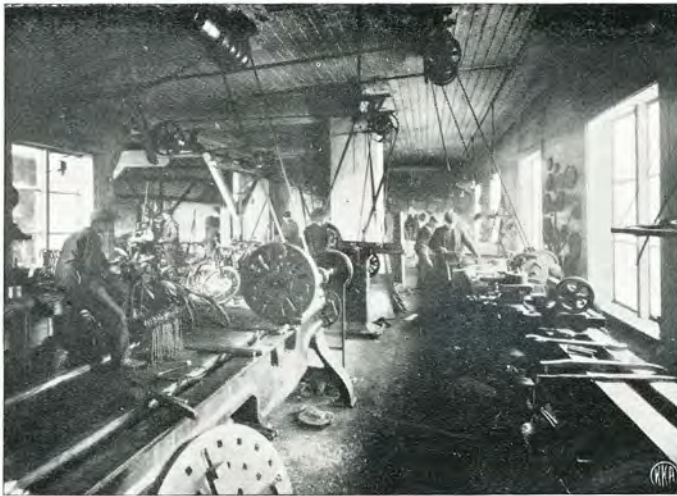
OLE F. BERGAN.

MEK. VÆRKSTED — CYCLEFABRIK — RYPESÆKFABRIK.

Forretningen er oprettet 1899 af nuværende indehaver Ole F. Bergan, født i Tønsberg 30. oktober 1876. Fra først af blev den drevet kun som cycleforretning

INTERIØR FRA RYPESÆKFABRIKEN

INTERIØR FRA DET MEK. VÆRKSTED

og reparationsværksted, men er senere udvidet til ogsaa at omfatte mekanisk værksted, fabrik for hvalfangerredskaber, cykler samt fabrikation af den allerede saa fordelagtig bekjendte „Bergans patentmeis og rypesæk“.

.....

TØNSBERG MASKINOLIE- & SÆBEFABRIK.

Dette firma er etableret i 1885 af den nuværende indehaver, hr. Johan Gullichsen. Her fremstilles de fineste maskinolier og flere kvaliteter af sæbe. Fabrikens produkter har vundet et godt navn, og den har flere af de store dampskibsrederier som sine kunder. Den er særdeles natur-skjønt beliggende udenfor den egentlige by.

Hr. Gullichsen er født i Holmestrand i 1848, kom allerede i 1865 til Tønsberg, hvor han først i fem aar fik praktisk uddannelse for handelen og derefter selv havde købmandsforretning, indtil han i 1885 startede ovennævnte fabrik, som senere har været gjenstand for flere udvidelse.

TØNSBERGS SKOFABRIK

indehaves af Lars Jonassen, født 3. oktober 1858 i Foon sogn. Fabrikeier Jonassen kom 13 aar gammel i skomagerlære og allerede 20 aar gammel startet han egen forretning paa Nøterø. I 1909 flyttede han sin forretning til Tønsberg, hvor han efterhvert ved anskaffelser af maskiner udvidede forretningen til ogsaa at omfatte fabrikation af skotøi.

I 1906 købte han gaardene nr. 33 og 35 paa Nedre gade og oprettede samtidig Tønsberg skofabrik.

HALLENSTVEDT & CO.

SMEDJE OG MEK. VÆRKSTED.

Forretningen er oprettet i marts 1883 af Edv. Hallenstvedt, født i Andebu 1846. Blev i 1909 overtaget af Chr. Skar, født 16. december 1869 i Ramnæs.

Forretningen har stadig lagt an paa forarbeidelse af maskiner for mølle- og sagbrug. Værkstedet har desuden haft adskilligt arbejde for Tønsberg Reberbane, leveret flere maskiner til samme, ligesom det ogsaa har haft med monteringen af reberbanen efter fabrikkens nyopførelse.

J. MANDEL jr.

EXPORTGARTNERIER.

Det har vel sin grund i stedlige forhold, at specialgartnerierne i vort land er forholdsvis faa. Blandingsgartnerierne er de almindeligste, og specialiseringen indskrænker sig naturlig til at omfatte rene drivhus- eller rene frilandskulturer, med mange, dels meget forskjelligartede plantearter inden hvert, — her hos os som i de fleste andre lande. Desto interessantere og lærerigere er det, og desto klarere blik faar man for de store omsætningsforholdes muligheder andetsteds, naar man opholder sig en tid, t. eks. i England, og der faar syn for den storslagne specialisering inden gartnerverdenen. Man ser hvad de kolossale behov udretter, og hvorledes de tvinger producenterne til massefrembringelser af enkelte ting. Det kan til en vis grad være ret, at enhver kan skabe sig eftertragtede forhold — at man selv er herre over sin egen udvikling og retning —, men at stampe mod en hel nations aand og strøm, at ville overføre de metoder og ideer, som inden andre lande er de herskende paa ens eget, nytter som regel ikke. Og sjelden spinder nogen silke paa, i den henseende, at være banebryder. Det gaar kun for den uomtvistelige rette, liniefaste mand, med den drivende kraft.

En saadan er Johan Chr. Mandel i Tønsberg.

Det er en fornøielse at se hvad dette gartneri er drevet op til, og at tale med hr. Mandel, som har virket stilfærdig og maalbevidst. Han har nu et anlæg og kulturer at fremvise, som bærer præg af dette fremsynte, retliniede arbeide. Det er Norges eneste virkelige specialgartneri en gros, og man ser at eieren har magt: anlæg og konstruktioner bringer uvilkaarlig tanken hen paa de gode, tydelige forbilleder over Nordsjøen. Om man er enig i metoder og systemer eller ikke er her af underordnet betydning, thi den som staar bag det hele er en mand med en fast vilje, med klare grunde for principperne.

Hr. Mandel, der er 35 aar gammel, tog fat i 1900 med to smaa drivhuse paa tilsammen 60 m.²; han havde knappe 100 Chrysanthemumplanter, et hus med agurker og en driftskapital paa 500 kr. Nu er der 4500 m.² under glas, fordelt paa 19 drivhuse, af hvilke de 4 største, sidst byggede i et sammenhængende kompleks, hver er $70/8 = 560$ m.². Eiendommen er 20 maal stor, og gartneriet er af et sjelden vakkert og storstilet udseende.

Mens det ældre kompleks paa 15 huse er bygget efter det hos os og i Norden forøvrig almindelige princip, med hvert hus skilt for sig og forbundet med et hus eller en hall, er de fire sidste opført efter det særlig i Amerika og England yndede, som sammenhængende, tag i tag og med kun to ydervægge =

Mandel har i længere tid, omtrent over hele gartneriet, undladt dækning med bord, og har fundet at klimatet ved Tønsberg heller ikke i fremtiden nødvendigjor saadan. Husene har enkelt glas, men Mandel mener aldrig at have merket pengetab i form af øgede fyringsudgifter, udover det som anskaffelse af dækkebord, deres vedligehold, tidsspilde ved dækning og knuste ruder kan skjønnes at andrage til. Derimod er den altid lyse glasflades heldige indflydelse paa planterne at betragte som et betydelig plus. Dette er jo bekjendt nok, men jeg fatter heller ikke at sammenbygningsmetoden hos os ikke støder paa nærsagt uovervindelige vanskeligheder, særlig med hensyn til sneen; men jeg faar bøie mig for Mandels udsagn

TØNSBERG FOLKEBIBLIOTEK
CENTRALBIBLIOTEKET FOR VESTFOLD

MANDELS GARTNERI, TØNSBERG. (DET ÆLDRE)

MANDELS GARTNERI, TØNSBERG. (DET NYE)

MANDELS GARTNERI, TØNSBERG. INTERIØR AF ET AF TOMATDRIVHUSENE

og hans gennem aarene gjorde erfaring, — det er jo den man maa bygge sin dom paa.

Husene er selvsagt forsynt med samvirkende luftningsapparater, elektrisk lys og forøvrig alle nutidens praktiske indretninger og anlagt under hensyntagen til fremtidig udvidelse. Angaaende kulturerne skal nævnes: Fraseet enkelte huse med diverse planter for hr. Mandels blomsterforretning i Tønsberg dyrkes kun Chrysanthemum til afskjæring, agurker og tomater, som er hovedkulturerne, dog desuden ca. 4000 remontantnelliker i 3—4 sorter, og der paatænkes nok at udvide denne kultur med et par dertil særlig indrettede huse.

Der haves aarlig ca. 26000 Chrysanthemum, kultiverede i kasser eller potter, beregnes at kunne levere omkr. 80 000 stkr. agurker og 40 000 kg. tomater. Regnes en jernbanevogns last af denne slags varer til 4000 kg., skulde der altsaa trænges et tog paa 25 vogne for at befordre Mandels aarsproduktion af agurker og tomater alene.

Selvfølgelig afhænger et specialgartneries trivsel og fremgang i særlig grad af de dyrkede sorters godhed. Og ikke for nogen artikels vedkommende skyr Mandel udgifter for at forsøge og anskaffe de tip-top fordelagtigste, og han holder sig stadig à jour med udenlandske specialisters bestræbelser paa forbedringsomraadet. Der haves saaledes nu under forsøgsdrivning to spiller nye tomatsorter, som paastaaes at skulle give 5—9 kg. pr. plante.

Kulforbruget andrager til ca. 400 tons pr. aar, og Mandel er en praktisk businessman: han køber hjem sin kul selv og fragter eget skib.

Vandspørgsmaalet var et af de slemmeste, siger Mandel. Men da han tilsidt gik til at lade bore 25 m. dybt fandt han en aare, anskaffet saa elektrisk motor, med hvilken vandet pumpes op i store beholdere, hvorfra det gaar sprudlende over det hele, baade i drivhusene og udenfor, overalt.

Arbejdsordningen er efter engelsk mønster: hver mand sit eller sine bestemte hus, kontrolsystem med nummerplater, betalt ekstra for hver stund der arbejdes overtid, saavel som for søndagstønnen, men træk for hver skoftet halvtime. Foruden Mandel selv og hans bror, der med undtagelse af et aar har arbejdet trofast ved hans side som formand og har sin store del af æren for den enestaaende fremgang, beskæftiges 15 mand fast aaret rundt.

Til sidst lidt personalia:

J. Chr. Mandel, som er født 1877, drog allerede som 16-aars gut til udlandet, var 3 aar i Paris, 1 i Berlin og 3 i London, før han tog fat i Tønsberg. Broderen har været 3 aar i Berlin og 4 i London, og ligeledes hos specialister, hvor de har haft anledning til fuldt at sætte sig ind i særlige kulturers udnyttelse og fordele, og høstet erfaringer, uden hvilke de ikke ville kunne have naaet resultatet: at drive op et virkelig og under vore forhold enestaaende eksportgartneri, hvis marked strækker sig ud over landets grænser.

Til grund for det hele ligger maalbevidsthed, praktisk sans og fremfor alt en aldrig svigtende energi og arbejdsomhed.

Norsk Gartnerforenings tidsskrift, no. 10 1912.

TØNSBERG HARPUNFABRIK A/s.

Tønsberg Harpunfabrik A/S tilhører stedets forholdsvis yngre industrielle anlæg.

Hvalfangsten og dens voksende udvikling har som en helt naturlig følge kaldt dette særdeles vel udstyrede etablissement tillive — og det maa siges, at fabriken har holdt skridt — baade med de voksende behov og krav, der maa stilles til gode og velforarbejdede harpuner. Dette fangstredskab har jo lige fra Foyns tid og op til vore dage været gjenstand for store forbedringer. Og det er disse som Tønsberg Harpunfabrik efter bedste evne har søgt at gennemføre i sin arbejds-methode.

Fabriken blev anlagt i 1911 af ingeniør *Søren L. Christensen*, som fremdeles er en af dens hovedaktionærer. Disponent er *J. Forbes Brodersen*, som ved sin mangeaarige befatning med hvalfangerforhold og firmaer har erhvervet sig god erfaring og indsigt i denne bedrifts tekniske detaljer.

Tønsberg Harpunfabrik beskæftiger for tiden ca. 35 mand; den har moderne maskiner helt igennem. Direktionen bestaar af disponent *Søren L. Christensen*, konsul *F. Bugge* og disponent *Lorentz Foyn Bruun*. Fabriken heldige beliggenhed paa „Fagerheim“s grund lige ned mod Tønsbergfjorden giver den bedste anledning til udvidelse, om behovet skulde kræve det.

.....

TØNSBERGS ELEKTRISKE BUREAU,

H.J. JAHNSEN

Firmaet blev oprettet den 1. august 1911 af herrerne Hjalmar Jahnsen (født i Tønsberg den 21. juni 1864 og L. Egeberg (født i Smaalenene den 2. januar 1888) — begge praktisk uddannede og erfarne elektrikere.

Hr. Jahnsen er og har i en længere aarrække været medlem af Tønsberg bystyre.

Forretningen overtager alle slags elektriske anlæg og omfatter desuden eget instrumentmaker-værksted.

Dens specialitet er lysanlæg ombord i skibe.

L. EGEBERG

AKTIESELSKABET TØNSBERG GASVÆRK.

Direktion: Richard Dunkel, købmand P. Thoresen, overretssagf. Th. Laurantz og ing. E. Schoepke.

Driftsbestyrer ingeniør Reidar Krog.

Værket er bygget af firmaet Carl Francke, Bremen, og sat i drift 21. januar 1911.

BRØDRENE BUGGE.

Firmaet blev stiftet den 2den oktober 1908, idet brødrene Einar Bugge og Niels E. Bugge overtog den af deres bedstefar (konsul N. Bugge) i 1876 startede kulforretning. Brødrene er født i Tønsberg, hr. Einar Bugge den 2den oktober 1887 og hr. Niels E. Bugge den 10de mars 1889.

Einar Bugge er uddannet ved Kristiania handelsgymnasium.
Forretningens specialitet er dampkul.

TØNSBERG KUL- & VEDBOLAG

stiftedes i 1901 af hr. Anders Firing, født paa Firing i Ramnæs den 1. januar 1872 og indehavdes af ham til forretningen i september 1906 gik over til aktieselskab med hr. Firing som disponent.

A. FIRING

LUDV. SAMUELSEN

Forretningen er i denne tid kommet op til en af de betydeligste i sit slags paa stedet.

Bedriften har elektrisk kraft for drift af sin vedhuggemaskin, koksknuser, renser m. v.

I oktober 1912 traadte Firing ud af forretningen som dennes disponent, idet Firings svoger hr. Ludv. Samuelson, født paa Kjøle i Nøtterød den 8. oktober 1889 overtog disponentstillingen.

HARALD A. ISAACHSEN

KULFORRETNING M. M.

H. A. ISAACHSEN

A/S CARL AUG. NIELSEN

Harald A. Isaachsen oprettet sin forretning i 1903 og overtog 1911 tillige Carl Aug. Niensens kulforretning, som var oprettet i 1880.

Hr. Harald A. Isaachsen er født den 17de september 1878, søn af konsul C. F. Isaachsen, i sin tid Tønsberg reberbanes indehaver.

Forretningen omfatter foruden kul, koks og ved en gros og en detail tillige bygningsartikler samt en assuranceafdeling.

HARALD A. ISAACHSEN

.....

N. BUGGE.

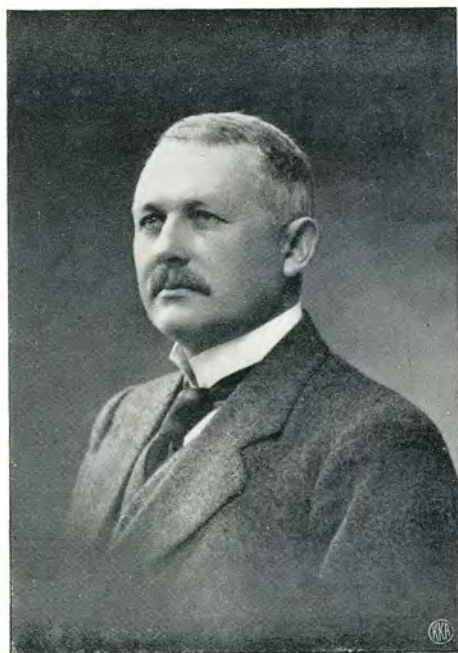
Dette firma blev etableret i 1852 af konsul N. Bugge. Dets nuværende indehavere er dennes søn, konsul Finn Bugge, født i Tønsberg den 30. oktober 1871, og hr. H. Krogh-Hansen, født i Borre den 20. april 1863.

N. BUGGE

FINN BUGGE

H. KROGH-HANSEN

Forretningen omfatter diverse handel en gros, assurance og sidst, men ikke mindst hvalfangst, idet firmaet disponerer to af de store fangstselskaber paa Sydhavet, nemlig selskaberne „Hektor“ og „Kastor“.

TENVIG OLJEKOGERI.

Tenvig ligger paa sydvestsiden af Nøterø ved sundet mellem Haøen og Nøterø, en mils vei indenfor Færder, altsaa med kort vei ud tilsjøs, og dog godt skjærmet af Tjønmø, saa der er en god tryk havn.

Eiendommen har flere hundrede meter lang strandlinie med gode brygger, hvor der er vand nok for selv meget store skibe.

I aaret 1891 blev der drevet en hel hvalfangst i Skagerak, og i den anledning anlagde Svend Foyn i Tenvig et trankogeri til udkogning af hvalolje. Denne fangst varede imidlertid kun et aars tid.

Senere har fabriken været benyttet til udkogning af spækklaster fra sæl- og bottlenosfangere. I de første aar bestyredes anlægget af hr. M. C. Bull og senere af hr. Nilsen, som efter en tids forløb købte det.

I juli 1912 solgte hr. O. Nilsen kogeriet til aktieselskabet Tenvig Oljekogeri, hvis direktion for tiden er herrer H. Krogh Hansen og K. Ludv. Henriksen, Tønsberg med O. O. Thom som bestyrer af fabriken.

Anlægget bestaar af en større kogeribygning med tilhørende dampkjedle, kogekar, pumper, wincher etc.

I forbindelse hermed er der store jernbeholdere, hvor der kan lagres noget over 1000 tons olje. Ved siden heraf er der anlagt et større bardevaskeri. Desuden er der en rummelig lagerbygning, hvori 5 à 6000 fad olje kan lagres. I denne er der ogsaa indredning for opbevaring af skibes fangststudstyr m. m.

De nye eiere af Tenvig oljekogeri overtager losning af spækklaster, udkogning og lagring af olje samt bardevaskning.

.....

TØNSBERGS HVALFANGERI.

Selskabet blev dannet 1907 med en kapital paa kr. 300.000 fordelt paa aktier à kr. 2500. — Fangstfeltet er Syd Georgia. Fra først af drev selskabet med 2 mindre hvalbaader og det flydende koger, dampskibet „Bucentaur“.

I 1910 blev kapitalen udvidet til kr. 600.000 ved nyttegning og i 1911 til kr. 960.000 derved, at udbyttet indgik som aktiekapital. Samtidig blev aktiernes paalydende forandret fra kr. 2500 til kr. 1000. Kapitalforhøielsen er efterhvert brugt til at udvide bedriften. Der er saaledes anlagt en større landstation med guano-fabrik, ligesom der er anskaffet 3 nye hvalbaade, 1 transportdamper paa ca. 6000

OSCAR HYTTE

K. LUDV. HENRIKSEN

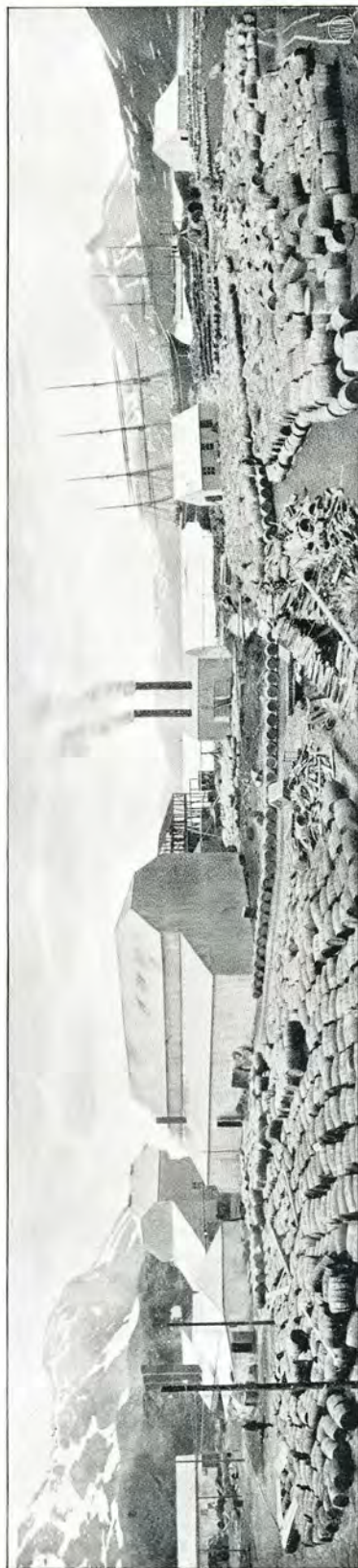

JOH. GMEINER

tons dv., delvis indredet som tankskib, samt 2 seilskibe, hvert paa ca. 3000 tons dv. Selskabet sysselsætter henved 400 mand, og fangsten var sidste driftsaar 38.500 fad. Største fangst for en baad 458 hval.

Selskabets bestyrelse bestaar af skibsreder Oscar Hytten, formand og disponent, værksmester K. Ludv. Henriksen og bryggerimester Joh. Gmeiner.

Hr. Hytten er født i Tønsberg 1857. Han opholdt sig i sine yngre aar i længere tid i udlandet for sin forretningsmæssige uddannelses skyld, og overtog derefter befragtningsafdelingen ved et skibsreder- og befragtningskontor i Tønsberg og var i længere tid regnskabsfører og korrespondent for et hvalfangerselskab sammesteds. I 1888 etablerede han sin egen forretning i skibsrederi, befragtning, assurance og agentur. Ved stiftelsen af Tønsberg Hvalfangeri i 1907 overtog han, som nævnt dispositionen deraf.

TØNSBERGS HVALFANGERIS STATION PAA SYD GEORGIA

THE MOSSEL BAY WHALING CO. A/S

Stiftedes i juni 1911 og begyndte fangst paa hval 1. sept. samme aar i Mossel Bay, Sydøst-Afrika. Har landstation med køgeri og guanofabrik. Fangstbestyrer er kapt. O. Simonsen, Sem pr. Tønsberg og fra 1913 fangstbestyrer Hans H. Pettersen, Tønsberg. Direktionen bestaar af skibsreder H. L. Bache, skibsreder A. H. Torbjørnsen, grosserer Hans M. Vik, disponent Harald Henriksen samt i Mossel Bay: konsul J. C. Goldsbury og grosserer A. I. Vincent, der tillige er parlamentsmedlem for Mossel Bay.

Fra først af havde Mossel Bay 2 fangstbaade, „Mossel“ og „Viking“; fra juni 1912 haves en tredie baad, „Kap“. Selskabet har ivaar udvidet sin kapital fra 450 000 til 600 000 kroner, som er fordelt paa ihændehaver-aktier à 100 kroner. Fangsten har været god.

Selskabets disponent er *Johs Bruu*, født i Tønsberg 1884. Efter at have taget middelskoleeksamen og gennemgaaet handelsgymnasiet har han været ansat i skibshandel- skibsmægler- og befragt-

ningsforretninger i udlandet i noget over 5 aar. Vendte saa i 1911 hjem til faderens forretning (Thv. Bruu) og stiftede vaaren 1911 The Mossel Bay Whaling Co. A/S

Ved siden af hvalfangst driver Johs. Bruu ogsaa skibsrederi, ligesom han er medinteressent i firmaet Thv. Bruu, skibshandel etc.

THE BLACKSOD WHALING CO., LTD.

stiftet 1909, registreret kontor 36 College Green med direktion herrer Henry N. P. Hare, Herbert S. Mc. Clellan samt Lorentz Bruun, disponent og bestyrer.

LORENTZ BRUUN

Aktiekapitalen er kr. 360.000. Fangstfelt Irlands vestkyst, stationen beliggende i Blachsod Bay. Stationsmaterialerne bestaar af fuldt moderne spækkogeri, kjødkogeri og guanofabrik samt 2 fangstbaade, Carsten Bruun og Erris, begge bygget i 1909.

A_S SOUTH ATLANTIC,

stiftet høsten 1911. Direktionen herrer Joh. Gmeiner, Th. Laurantzon, H. Krogh Hansen og Lorentz Bruun, disponent. Bestyrer, kapt. Svend Foyn Bruun. Aktiekapitalen er kr. 800.000. Fangstfelt Elephant Bay, Portugisisk Vest Afrika, Materialerne bestaar af flydende kogeri „Esperanca“ 4278 gross register 6660 d. w., indredet til at tage 20.000 fad i tank, samt kjødkogeri og guanofabrik i land. 3 fangstbaade, „Cabral“ og „Gama“ bygget 1911 samt „Diaz“ bygget i 1909.

Hr Lorents Bruun var først paa hvalfangt Finmarken 1892 og farede siden i cofardi til 1895 da han var paa sælfangst Sydhavet med sælfanger „Castor“ af Sandefjord. Siden farede han i Wilh. Wilhelmsens rederi til 1906, de sidste 6 aar som fører af forskellige dampskibe i dette rederi. I 1907 begyndte han hvalfangst med en baad paa Irlands vestkyst, hvilken han lod bygge for egen regning og fortsatte hermed til Blacksod Whaling Co., Ltd. blev dannet i 1909.

Hr. Lorentz Bruuns afdøde far, Carsten Bruun, hører til de ældste hvalfangere i Norge. Han begyndte ishavsfangst 1851 og var den første nordmand, som forsøgte fangst af Grønlandshval i Davidstrædet med ishavsskuden „Harald Haar-fagre“ fra 1872—1878. I 1880 var han med Svend Foyn paa Finmarken for at sætte sig ind i denne nye bedrift. Det paafølgende aar bygget han station i Varangerfjorden samt hvalbaaden „Immanuel“; den bedrift eiede Bruun og Foyn med en halvpart hver. I 1889 trak Carsten Bruun sig tilbage fra hvalfangsten.

.....

VICTORIA HOTEL,

bedste beliggenhed i Norges ældste historiske by, nær jernbanestation og dampskibskaiene.

Hotellet er netop udvidet med en nybygning og har flere større og mindre elegante selskabslokaler, stor lys vinterhave, billardsalon, bad, udsigtsveranda, vand-

closetter i alle etager. Nyeste patenterede centralopvarmning og elektrisk lys gennem hele hotellet. Største, lyseste udpakningsværelser, fortrinligt godt kjøkken, udsøgte gode vine og liqueurer fra de bedste huse.

I læseværelset forefindes: Franske, engelske, tyske, svenske, danske samt alle ledende norske dagsaviser.

Fransk, engelsk, tysk og italiensk tales. „Victoria“ i Tønsberg er et europæisk 1ste classes hotel, der ledes af eieren L. M. Baglo — og anbefales de ærede reisende paa det bedste.

.....

A^s TØNSBERG OG OMEGNS AUTOMOBILKOMPANI

blev oprettet i 1910 og kom til virksomhed vaaren 1911. Det er dannet væsentlig af Tønsberg handelsstand og banker. Det søger ved automobilbefordring af personer og lettere gods til særdeles lave takster at opretholde en bekvem forbindelse mellem byen og en del af dens opland. Hidtil har man rute over Nøtterø og i sommermaanederne til Aasgaardstrand, men der foreligger

planer om at oprette ogsaa en rute gennem Andebu, Høifjord og Vivestad.

Selskabet har fra høsten 1912 overtaget postbefordring over Nøtterø og Tjønmø. I anledning heraf har man oprettet hestediligence over Tjønmø i forbindelse med automobilruten over Nøtterø.

Direktionen bestaar af fabrikeier Th. Marthinsen, Tønsberg, bygmester Helgesen, Nøtterø og kjøbmand A. M. Larsen, Tønsberg. Dets forretningsfører er overretssagfører Odd Nerdrum, Tønsberg.

.....

ANTH. L. SEINERS

trælastforretning etableredes den 20. mai 1902 af Seiner & Olsen. Nu er hr. Anth. L. Seiner forretningens eneindehaver, født paa Tjønmø den 15. januar 1869.

.....

THV. BRUU.

Dette firma er oprettet den 22. april 1851 under firmanavn „Johs. Bruu“ — af hr. Johannes Bruu, som var født den 22. november 1825 og døde i 1889.

Aar 1885 blev forretningen overtaget af „Johs. Bruus efterfølgere“, som var herrerne Thv. Bruu og B. F. Nielsen. Fire aar senere blev firmaet overtaget af hr. Thv. Bruu alene, som er ældste søn af firmaets stifter, og det har fra da af baaret hans navn. Han er født i Tønsberg den 2. oktober 1857.

THV. BRUU

JOHS. BRUU

EDV. HENRIKSEN

Forretningen har den hele tid omfattet skibshandel og kolonial en gros og en detail. Dens specialitet er udstyr og proviantering for hvalfangere.

Hr. Thv. Bruu er medlem af Tønsberg handelsbanks og Tønsberg bryggeris direktioner.

Hans ældste søn, hr. Johs. Bruu, er prokurist i forretningen, født i Tønsberg den 11. oktober 1884. Han har desuden egen forretning, omfattende skibsrederi og hvalfangst.

Prokurist i firmaet „Thv. Bruu“ er ogsaa hr. Edv. Henriksen, som er født i Stokke i 1866, og helt siden 1881 har været knyttet til denne forretning. Hr. Henriksen har i flere aar været medlem af Tønsberg handelsforenings direktion.

THV. BRUU.

Dette firma er oprettet den 22. april 1851 under firmanavn „Johs. Bruu“ — af hr. Johannes Bruu, som var født den 22. november 1825 og døde i 1889.

Aar 1885 blev forretningen overtaget af „Johs. Bruus efterfølgere“, som var herreme Thv. Bruu og B. F. Nielsen. Fire aar senere blev firmaet overtaget af hr. Thv. Bruu alene, som er ældste søn af firmaets stifter, og det har fra da af baaret hans navn. Han er født i Tønsberg den 2. oktober 1857.

THV. BRUU

JOHS. BRUU

EDV. HENRIKSEN

Forretningen har den hele tid omfattet skibshandel og kolonial en gros og en detail. Dens specialitet er udstyr og proviantering for hvalfangere.

Hr. Thv. Bruu er medlem af Tønsberg handelsbanks og Tønsberg bryggeris direktioner.

Hans ældste søn, hr. Johs. Bruu, er prokurist i forretningen, født i Tønsberg den 11. oktober 1884. Han har desuden egen forretning, omfattende skibsrederi og hvalfangst.

Prokurist i firmaet „Thv. Bruu“ er ogsaa hr. Edv. Henriksen, som er født i Stokke i 1866, og helt siden 1881 har været knyttet til denne forretning. Hr. Henriksen har i flere aar været medlem af Tønsberg handelsforenings direktion.

ANTON ASCHJEM & CO.

Firmaets ældste chef, Anton Aschjem er født i Andebu den 16. februar 1856 og kom til C. Andersen i januar 1872. Begyndte egen forretning i 1878 i snedker Pedersens gaard, Nedre Langgade, sammen med broderen Johan Aschjem. I 1880 startede Johan Aschjem egen forretning og fortsatte Anton Aschjem paa samme sted til 1883,

ANTON ASCHJEM

OLAF TORGERSEN

da han købte og tilflyttede det nuværende lokale, i Storgaden. I 1913 agtes forretningens lokaler udvidede, ligesom forretningen fra samme tid vil blive specialiseret til vine, colonial, mel og fedevarer samt skibsproviantering.

Anton Aschjem har i flere aar været medlem af Tønsbergs bystyre og overligningskommissionen og er valgt som varamand for storthingsrepræsentanten for Tønsberg for 1913—15. Aschjem er medlem af direktionen for Tønsberg Bryggeri, Tønsbergs Handelsbank og Kaldnæs Patentslip & mek. Værksted.

Olaf Torgersen, der er født paa Nøtterø den 29. november 1868 ansattes i 1884 hos Anton Aschjem og blev den 1. juli 1893 optaget som kompagnon i firmaet.

.....

TØNSBERGS GLASMAGASIN

oprettedes vaaren 1874 af Carl Emil Christiansen, død 1888, hvorefter forretningen fortsattes af enken, fru Harda Louise Christiansen, som var den første dame, der blev indvalgt i Tønsberg bystyre. Hun døde i 1910, hvorefter forretningen eies af

hendes barn og bestyres af datteren frøken Dagmar Christiansen, født i Tønsberg den 8de februar 1884. — Forretningen, som er byens ældste glasmagasin, omfatter foruden glas og stentøi en assorteret lampeforretning.

.....

HANS CHR. EVENSEN,

født i Holmestrand den 27. juni 1858, etablerede sin isenkramforretning i Tønsberg i 1883 og er fremdeles dens indehaver. Den omfatter køkkenudstyr og assorteret isenkram, maskinrekvisita og udstyr for hval- bottlenose- og sælfangst.

Hr. Evensen er direktør i Tønsberg sparebank og i Kaldnes mekaniske værksted og patentslip.

.....

P. THORESEN^s

forretning i egen gaard ved Torvet, omfatter assorteret, finere manufaktur, fabrik og lager af kaaber en gros og en detail; specialafdeling for linoleum og gulvtæpper. Den blev oprettet i 1883 af den nuværende indehaver, som er født den 19. november 1853 paa Nedre Eker.

Hr. P. Thoresen har været medlem af Tønsberg bystyre uafbrudt siden 1894, medlem af formandskabet i 3 perioder og byens ordfører i aarene 1905—06 og 07. Han er formand i direktionerne for Tønsberg privatbank, Vallø oljeraffineri, Tønsberg-Eidsfosbanen, Tønsberg gasværk, viceformand i direktionerne for Tønsberg bryggeri og Tønsberg elektricitetsværk. Han var i flere aar medlem af Tønsberg handelsforenings styre, og repræsenterede denne forening som delegeret ved handelsstandens generalmøder i Kristianssand samt Bergen, Stavanger og Nordland

OLE SVENSENS

MANUFAKTURFORRETNING

Ole Svensen er født i Ramnæs 1858, kom til Tønsberg i butik 1875 og begyndte allerede i 1883 egen manufactur og colonialforretning. Senere overgik forretningen til kun at omfatte manufactur af alle slags og flyttedes 1911 til egen gaard, Storgaden 45, som da var indrettet store, førsteklasses forretningslokaler med forskellige afdelinger i hver etage, samt systuer for dragter, kaaber, kjoler og bluser. Forretningen har med held gaaet skridtvis fremover, saa den nu ialt omfatter et personale af 40 mennesker, og er amtets største kaabe- og manufacturforretning.

.....

A. M. LARSEN

er født i Stokke den 27. februar 1862 og kom til handelen 15 aar gammel.

I 1887 aabnet han egen forretning ved Hofsfos pr. Hønefos og drev denne til 1895, da han flytted hid til Tønsberg.

Hans forretning her omfatter assorteret manufaktur og kolonial samt skibsprovision.

Ved siden heraf er han som aktionær interesseret baade paa sjøen og i de fleste stedlige industriforetagender og er medlem af og varamand for flere direktioner.

Sit arbejde og sin stand har han omfattet med interesse og virket for sunde principper.

Han var formand i Tbg. Handelsforening i 1910 og 11 og har flere gange været valgt som deligeret for foreningen.

PETER PETERSEN

(T. WESSELS EFTERFØLGER)

Denne forretning blev oprettet i 1867 af kjøbmand, senere kæmner og konsul T. Wessel, men blev fra den 28de januar 1895 overtaget af hr. Peter Petersen, født i Aasgaardstrand den 24de juli 1858.

Hr. Petersen kom til Tønsberg høsten 1873 og var ansat i forskjellige forretninger her, senest i 7 aar hos firmaet N. Chr. Evensen, indtil han i 1895

som nævnt købte T. Wessels forretning, som omfatter finere kolonial, cigarer, cigaretter, tobakker og direkte import af vine.

Hr. Petersen har været formand i Tønsberg handelsforening, er for tiden medlem af direktionerne i Tønsberg brændevinsamlag og Tønsberg sparebank.

JOHS. HOFGAARD.

TØNSBERG.

COLONIAL, VIN OG FEDEVARER.

TELEFON 90.

Firmaet stiftedes høsten 1890 af den nuværende indehaver, som er født den 2den januar 1867.

Forretningen, som er i indehaverens egen gaard paa Storgaden (se nedenstaaende 2 billeder) omfatter vine, colonial og fedevarer, vildt & fiskevarer.

FORRETNINGSGAARDEN SEET FRA MØLLEGADEN

INTERIØR FRA FORRETNINGSLOKALET

FORRETNINGSGAARDEN SEET FRA TORVET

.....

HENR. JOHNSEN,

manufakturforretning — etableret i 1880 af den nuværende indehaver, hr. Henr. Johnsen, født i Kristianssand den 20. mai 1848. Hr. Johnsen begyndte sin læretid i Kristianssand som ansat i manufakturbranchen 1863—1868, derefter i Kristiania indtil 1880, da han aabnet egen forretning i Tønsberg. Denne omfatter foruden manufaktur i almindelighed sengeudstyr som specialitet.

.....

THEODOR HVISTENDAHL

MANUFACTURFORRETNING & KAAPEFABRIK

ETABLERET 1879

A. B. KJØLE.

Denne forretning omfatter køkkenudstyr, jernvarer, maskinrekvisita og som specialitet:

Udstyr for dampskibe og hvalfangere.

Forretningen blev startet den 7de februar 1891 af hr. A. B. Kjølø, som fremdeles er dens indehaver, født i Nøtterø den 6te oktober 1867; har været medlem af Tønsberg bystyre.

.....

A. B. KJØLE.

Denne forretning omfatter køkkenudstyr, jernvarer, maskinrekvisita og som specialitet :

Udstyr for dampskibe og hvalfangere.

Forretningen blev startet den 7de februar 1891 af hr. A. B. Kjølø, som fremdeles er dens indehaver, født i Nøterød den 6te oktober 1867 ; har været medlem af Tønsberg bystyre.

.....

THORVALD GRAN.

Dette firma blev etableret den 31. december 1892, idet hr. Thorv. Gran da overtog Johan Aschjems forretning — kolonial og delvis manufaktur, en detail. Denne forretning solgte hr. Gran igjen høsten 1899 og startet da sin nuværende forretning, som helt er en en-gros-forretning i kolonial, mel og petroleum m. v. — nu i egen gaard ved Nedre Langgade. — Kundekredsen saavel inden byen som i det omliggende distrikt er i jevn øgning.

Hr. Gran er født i Andebu i 1866, kom til Tønsberg i 1882 og var altsaa i 10 aar i forretning her, inden han overtog eget firma.

Hr. Gran er formand i Tønsberg og Hortens dampskibsselskabs direktion, i Tønsberg brændevinsamlags direktion, i Arbejderbrug- og boligbankens arbejdskomite og medlem af Tønsberg sparebanks direktion.

BRØDRENE PETERSEN.

Forretningen omfatter jernvarer støpegods, bygningsartikler og hvalfangerudstyr. Den blev oprettet i 1894 af brødr. Mathias og Christian Pettersen, som begge er

MATH.S PETERSEN

CHR. PETERSEN

født i Tønsberg, hr. Mathias Pettersen den 10. april 1867, hr. Christian Pettersen den 3. november 1869.

HANS M. VIK.

Firmaet blev oprettet i 1894 af den nuværende indehaver, hr. Hans M. Vik, født paa Nedre Eker den 20. oktober 1864. Det begyndte som en agenturforretning i kolonial m. v., men gik efter ca. 2 aars forløb over til selvstændig en-grosforretning i samme branche, med specialitet i transitlager for skibshandel. Nylig er oprettet egen afdeling for omsætning af aktier og andre værdipapirer med egen afdelingschef, cand. jur. Isak Nielsen.

Hr. Vik er større dampskibsaktionær og betydelig interesseret i hvalfangst, er medlem af direktionen for følgende hvalfangerselskaber: „South Afrikan“, „Mossel Bay“, „Rethval“, „Thule“ og „Victoria“.

Er desuden medlem af Tønsberg papirindustri's og Norwegian Paper Co.'s direktioner samt medlem af Tønsberg handelsbanks repræsentantskab fra bankens stiftelse.

.....

HANS ØRBÆK,

KOLONIAL EN GROS.

Hr. Hans Ørbæk er født paa Fredrikshald den 28. december 1866, var ansat ved Cathrineholms jernværks kontor i Fredrikshald fra 1881 til 1889 og ved Tønsberg reberbanes kontor fra 1889 til 1894, i hvilket aar han etablerede egen forretning i Tønsberg i agentur & kommission.

I de senere aar har han væsentlig drevet engrosforretning i kolonial.

I en aarrække medlem af Tønsberg bystyre.

.....

O. D. OLSEN.

Colonial, mel, fedevarer, petroleum & salt. — Fisk en gros.

Telefon 151. Etableret 1895

Hr. Olsen er født 31. mai 1866 paa Nøtterø. Begyndte allerede i 14—15 aars alderen at fare tilsjøs. Tog saa styrmands- og skippereksamen; efterat have faret tilsjøs i 15 aar begyndte han i 1895 en kombineret agentur og en gros forretning, der senere stadig er udvidet, til fuld engrosforretning.

.....

HJALMAR LILJEDAHL

er født den 18. juli 1861 i Gefle i Sverige, men kom allerede i ung alder til Norge. I 1892 etablerede han sin forretning i Tønsberg, omfattende tobakker, cigarer, paraplyforretning og byens største avissalg.

.....

CARL BJØRNSKAU

etablerede sin forretning i Tønsberg i 1896. Hr. Bjørnskau, som er forretningens eneindehaver, er født paa Tjømø den 7de mars 1870 og har oparbejdet forretningen til særdeles respektable dimensioner, efter byens forhold. — Den omfatter manufaktur, herreudstyr og klædehandel i forbindelse med eget skrædderverksted.

.....

HELFRÉD HANSSÉN.

Helfred Hanssens forretning blev etableret af den nuværende indehaver i 1896. Hr. Helfr. Hanssen er født i Stokke i 1873. Forretningen omfatter kolonial, vine og skibshandel, og sidstnævnte afdeling har skudt en særlig rask vekst i forbindelse med hvalfangstens udvikling i de senere aar.

.....

C. CHRISTENSENS GLASMAGASIN

blev etableret i oktober 1897 af den nuværende indehaver af forretningen, hr. C. Christensen, som er født paa Brekke pr. Tønsberg den 13. oktober 1872.

Forretningen omfatter foruden almindelig glasmagasin ogsaa eget glasmester-værksted. Hr. Christensen har studeret faget bl. a. under syv aars ophold i Amerika.

.....

ALF HARALDSEN.

MANUFAKTUR- OG KONFEKTIONSFORRETNING.

Hr. Alf Haraldsen er født i Nøterø 21. juli 1878. Kom til Tønsberg i forretning i 1894 og var da i flere aar i forskellige forretninger, og havde saaledes mange aars merkantil erfaring, da han 17. august 1901 startede sin egen forretning, der har gaaet jevnt fremover i aarenes løb, saa den nu i færdig confection er den største i sit slags i Tønsberg.

.....

TRYGVE MARTHINSEN.

JUVELERFORRETNING.

Forretningen som omfatter et særdeles rigt udvalg i smyksager, sølvarbejde samt finere pletvarer, er oprettet 3. november 1906 af hr. Trygve Marthinsen, født i Kristiania 1883. Hr. Marthinsen er desuden indehaver af juvelerforretningen Kohinoor i Kristiania som han købte sommeren 1912.

.....

O. A. PEDERSEN, *SKOTØIMAGASIN.*

Firmaet, som har forretningslokaler til baade Storgaden og Møllergaden i egen gaard, omfatter foruden lager og udsalg af skotøi ogsaa manufaktur, færdigsyede dame- og herreklæder samt korkvarer.

Forretningen indehaves af O. A. Pedersen, født i Vaale 13. december 1862.

.....

HALVORSENS KONDITORI & BAGERFORRETNING.

TELEFONER 247 OG 346.

Forretningen er oprettet i 1871 af hr. Helge Halvorsen og indehaves nu af sønnerne:

Konditor Harald Halvorsen, f. 1882
og bager Finn Halvorsen f. 1884.

ADOLF LARSEN.

BAGERI & KONDITORI.

Forretningen blev oprettet i 1853 af I. C. Larsen, men i 1884 overtaget af hans søn, hr. Adolf Larsen, forretningens nuværende indehaver. Denne er født i Tønsberg den 24. april 1859, blev udlært som bager hos sin far og som konditor gennem 3 aars læretid hos C. Günther i Kristiania og arbejdet derefter en tid i Tyskland. Forretningen omfatter brødbageri, finbageri og konditori.

HALFDAN LAAHNE.*STORGADEN — TØNSBERG.*

Denne forretning aabnedes 3. november 1906 i hr. Aarvolds gaard, Storgaden, og omfatter isenkram, køkkenudstyr, maskinrekvisita, hvalfangerudstyr og malerverer samt sportsartikler, fotografiske artikler og vegtredeksker.

Hr. Laahne er født 30. december 1876 paa gaarden Bentserød i Botne pr. Holmestrand og tilflyttet Tønsberg omkring 1882.

Han kom i 16 aars alderen i hr. Hans Chr. Evensens forretning, hvor han forblev i ca. 15 aar indtil han, som nævnt, startede sin egen forretning aaret 1906.

B. DISCH.*INDEHAVER ANTON DISCH.*

Firmaet er oprettet af hr. B. Disch og senere overtaget af den nuværende indehaver hr. Anton Disch.

Forretningen er indehaver af Jarlsberg meieri og leverer saaledes egen produktion af 1ste classes meieriprodukter. Desuden føres et rigt udvalg i hermetik, delikatesser og fedevarer.

Firmaet har faaet en række udmerkelse for sit fabrikata.

HALFDAN LAAHNE.

STORGADEN — TØNSBERG.

Denne forretning aabnedes 3. november 1906 i hr. Aarvolds gaard, Storgaden, og omfatter isenkram, køkkenudstyr, maskinrekvisita, hvalfangerudstyr og malerverer samt sportsartikler, fotografiske artikler og vegtredeksker.

Hr. Laahne er født 30. december 1876 paa garden Bentserød i Botne pr. Holmestrand og tilflyttet Tønsberg omkring 1882.

Han kom i 16 aars alderen i hr. Hans Chr. Evensens forretning, hvor han forblev i ca. 15 aar indtil han, som nævnt, startede sin egen forretning aaret 1906.

B. DISCH.

INDEHAVER ANTON DISCH.

Firmaet er oprettet af hr. B. Disch og senere overtaget af den nuværende indehaver hr. Anton Disch.

Forretningen er indehaver af Jarlsberg meieri og leverer saaledes egen produktion af 1ste classes meieriprodukter. Desuden føres et rigt udvalg i hermetik, delikatesser og fedevarer.

Firmaet har faaet en række udmerkelser for sit fabrikata.

LUDV. AMUNDSEN.

KOLONIAL- VINE- OG MANUFAKTURFORRETNING.

Ludv. Amundsen, som er født paa Husvik i Sem den 4. oktober 1882, begyndte som handelsbetjent hos herr A. M. Larsen i Tønsberg aaret 1900, hvor han var i ca. 7 aar. Efter et ophold i Kristiania et aars tid startede han 17. oktober 1908 egen forretning i Tønsberg, som omfatter kolonial, vine og manufaktur.

INTERIØR FRA LUDV. AMUNDSENS FORRETNINGSLOKALE

ANT. JOHANSENS

kolonial- og fedevareforretning blev etableret den 9de mai 1908 af den nuværende indehaver, hr. Ant. Johansen, der er født i Tønsberg den 13de september 1882.

ANDR. PAULSEN.

Dette firma blev stiftet i oktober 1878 af Andr. Wiig, men blev for faa aar siden overtat af hr. Andr. Paulsen, født i Stokke den 15. juli 1884. Han begyndte som visergut hos Wiig i 1899, gik graderne opover, blev førstebetjent og overtok i november 1909 forretningen, da Wiig maatte trække sig tilbage av helbredshensyn.

Forretningen omfatter baade kolonial og manufaktur, desuten som specialiteter: garn, færdige herrekler og sjømandsutstyr.

GUNNERIUS KOKKIM

MASKIN & INSTRUMENTFORRETNING.

Firmaet, som er oprettet 1910 af Gunnerius Kokkim født 1875 i Varteig, omfatter musikinstrumenter, reiseeffekter, Gritzners symaskiner og cykler, som leveres under fuld garanti. Forretningen fører et ganske betragtelig lager af forannævnte hovedartikler.

HENR. JACOBSENS

manufaktur, herreudstyr og sengeudstyrsforretning er oprettet 9. mai 1911. Hr. Jacobsen, som er født paa Svendsrød, Nøtterø 16. november 1877, er lige fra konfirmationsalderen uddannet for handelen. Han var i de sidste 9 aar, før han startede egen forretning ansat som afdelingschef hos Brødrene Dobloug, Kristiania.

M. BERG,

UHRMAGER-FORRETNING.

M. BERG, SENIOR

Forretningen blev stiftet i 1894 af M. Berg senior, som var født i 1854 og døde i 1909. Fra en beskedent begyndelse arbejdede han forretningen op til et smukt renommé inden sin branche. Efter hans død gik forretningen over til sønnen, M. Berg junior, som havde gennemgået læretiden hos sin far, bestået sin mesterprøve og arbejdede nogen aar som svend. Berg junior er en energisk ung mand, som med dygtighed

A. BERG, JUNIOR

driver forretningen for en stadig stigende kundekreds. Forretningen omfatter ogsaa optiske — specielt finere — varer.

.....

FIRMAET W. BUTLER WANG

blev i 1870 oprettet af I. C. B. Wang og indehaves nu af sønnen, hr. W. Butler Wang, født i Tønsberg den 6. oktober 1881. Forretningen omfatter skibsmægleri, befragtning, assurance og ekspedition af samtlige norske rutedampskibe, der anløber Tønsberg.

CHRF. ASKJEM, UHRMAKERFORRETNING.

Forretningen er oprettet 1904 af Christoffer Askjem født i Andebu 1. mai 1875.

Askjem kom i 1890 i uhrmakerlære hos uhrmaker Bjørndahl, Tønsberg, hvor han ogsaa arbejdede 2 aar som svend efterat han i 1895 havde aflagt svendep prøve. Efter et kortere ophold i Amerika, arbejdede han 6 aar i Kristiania hos uhrmagerne Fredr. Johansen og

John Egenæs, indtil han i 1904 begyndte sin nuværende forretning.

Forretningen omfatter foruden reparationsværksted et rigt udvalg i uhre og optiske artikler.

.....

SOL CIGAR CO.

med forretningslokale paa Torvet, er oprettet 23. marts 1912 af E. Petterøe m. fl. og overtoges af nuværende indehaver Einar Berntzen den 15. juli 1912.

Forretningen omfatter lager og ud salg af cigarer, cigaretter, tobakker, merkumsvarer. Specialitet engelske piber og tobakspunge.

.....

TH. LARSENS FOTOGRAFISKE FORRETNING

er landets ældste og grundlagdes i 1856, bare 17 aar efter fotografiens opfindelse, af den nuværende indehavers far født 1833, hvis navn den nu bærer.

Den fotografiske kunst var da i sin barndom, og der fremstilledes fra først af daguerrotypier, men fra en beskeden begyndelse har forretningen haft en rask fremgang, parallel med fotografiens udvikling, saaledes at den nu hævder sin plads som en af landets største i branchen.

Efter Th. Larsens død 1889 indehavdes forretningen af enken, indtil sønnen Ansgar Th. Larsen, født 1875,

i 1899 indtraadte som kompagnon. Han overtog i 1906 forretningen helt og er nu eneindehaver. Ansgar Th. Larsen har ved gjentagne fleraarige udenlandsophold uddannet sig i sit fag, saaledes har han frekventeret og taget afgangseksamen ved „Keiserl. u. königl. Graphische Lehr- und Versuchsanstalt“ i Wien.

Forretningen er prisbelønnet med sølvmedalje i Drammen 1901, Kristiania 1905, Larvik 1908 og Budapest 1910.

I 1899 oprettedes en afdeling i Drammen og der beskæftiges for tiden i begge afdelinger tilsammen 11 personer.

Paa enkelte undtagelser nær er samtlige fotografier i dette verk udført af hr. Larsen.

.....

FOTOGRAF JOH. M. HENRIKSEN

har sit atelier i Torvgaden 4, Tønsberg. I 1897 overtog Henriksen fotograf J. Dahls fotografiske forretning, som høsten 1908 tilflyttede nye, moderne indredede lokaler i samme gade som før.

Da amatørfotografien i de senere aar har taget saa betydelig opsving, har Henriksen, ved siden af sin atelierforretning, ogsaa salg af fotografiske artikler for amatører. Amatører kan ogsaa der faa sine plader og film fremkaldt og kopieret.

Forøvrigt udføres alle slags fotografier efter nyeste metoder.

.....

A/S VALLØ OLJERAFFINERI

VALLØ

startedes i 1905 med en aktiekapital af kr. 500.000,00, og overtog samtidig Aktieselskabet Petroleums- og Maskinoljeraffineriets eiendomme med fabrikanlæg paa Vallø. Selskabets hovedsagelige formaal er import af raa mineralolje, og fabrikation og handel med de deraf udvundne produkter.

RAFFINERIETS ADMINISTRATIONSBYGNING

Raaoljerne tages hjem i tankdampere paa 4—5000 tons, og pumpes op paa de store lagercisterner (se fotografi no. 5), herfra løber oljen ned paa destillationskjedlerne (se fotografi no. 3), og ved fractionering skilles oljerne i sine hovedbestanddele, benzin, petroleum, brændselsolje for dieselmotorer og raaljmotorer, maskinoljer og asfalt.

De forskellige produkter undergaar derefter en raffination og yderligere opdeling (se fotografi no. 4, interiør fra maskinoljeraffineriet.)

Aktieselskabet Vallø Oljeraffineri har, siden de i 1905 overtog fabriken, for en meget stor del ombygget og moderniseret det hele anlæg; saaledes blev maskinoljedestillationen nedrevet og et helt nyt moderne vacuumdestillationsanlæg opbygget. Benzindestillationen er udvidet til det tredobbelte, foruden at man ogsaa her, som ved den øvrige del af anlægget, er gaaet over til kontinuerlig dag og natdrift.

A/S VALLØ OLJERAFFINERI

VALLØ

startedes i 1905 med en aktiekapital af kr. 500.000,00, og overtog samtidig Aktieselskabet Petroleums- og Maskinoljeraffineriets eiendomme med fabrikanlæg paa Vallø. Selskabets hovedsagelige formaal er import af raa mineralolje, og fabrikation og handel med de deraf udvundne produkter.

RAFFINERIETS ADMINISTRATIONSBYGNING

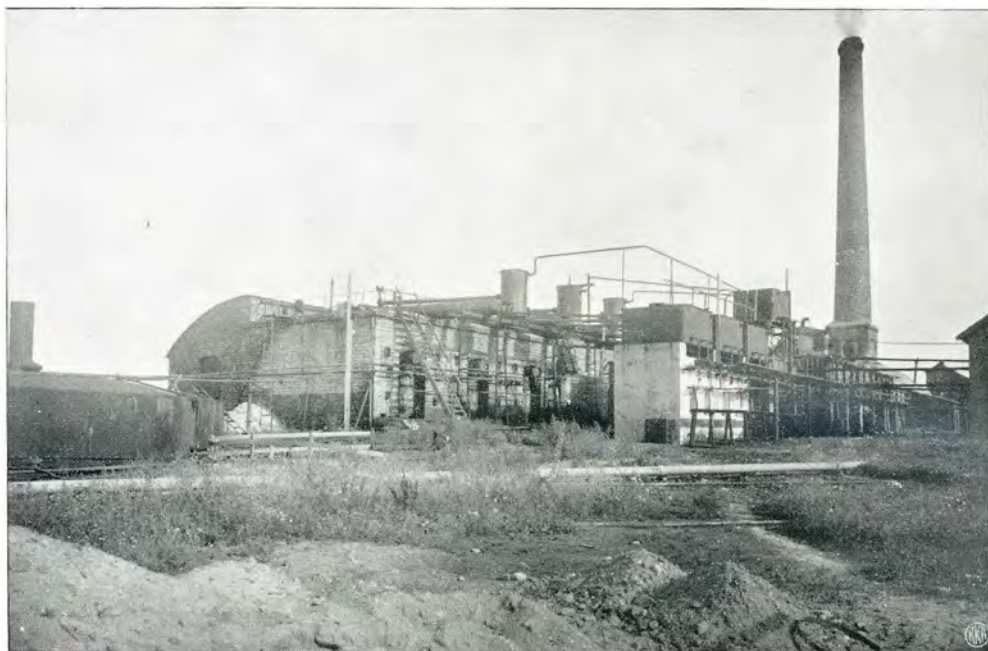
Raaoljerne tages hjem i tankdampere paa 4—5000 tons, og pumpes op paa de store lagercisterner (se fotografi no. 5), herfra løber oljen ned paa destillationskjedlerne (se fotografi no. 3), og ved fractionering skilles oljerne i sine hovedbestanddele, benzin, petroleum, brændselolje for dieselmotorer og raaoljemotorer, maskinoljer og asfalt.

De forskellige produkter undergaar derefter en raffinering og yderligere opdeling (se fotografi no. 4, interiør fra maskinoljeraffineriet.)

Aktieselskabet Vallø Oljeraffineri har, siden de i 1905 overtog fabriken, for en meget stor del ombygget og moderniseret det hele anlæg; saaledes blev maskinoljedestillationen nedrevet og et helt nyt moderne vacuumdestillationsanlæg opbygget. Benzindestillationen er udvidet til det tredobbelte, foruden at man ogsaa her, som ved den øvrige del af anlægget, er gaaet over til kontinuerlig dag og natdrift.

VALLØ OLJERAFFINERIS FABRIKANLÆG

PARTI FRA DESTILLATIONSANLÆGGET

INTERIØR FRA MASKINOLJERAFFINERIET

Selskabets import af raoljer dreier sig om 12.000 tons pr. aar.

Aktiekapitalen blev i 1911 udvidet til kr. 625.000,00.

Direktionen bestaar af herr P. Thoresen og herr Joh. Gmeiner, Tønsberg, herr R. Thygesen, Kristiania og herr H. Hauan, Vallø. Sidstnævnte er selskabets administrerende direktør.

PARTI FRA TANKANLÆGGET

VALLØ MASKIN- OG MOTORFABRIK

oprettedes i 1906 af grossererne Alb. M. Andersen, Nils Ødegaard og verksmester J. Smaaland, med firmanavn „A/S Thor“, hvilket firma overtoges vaaren 1911 af de nuværende indehavere J. Smaaland og O. S. Haugen, med Smaaland som dis-

INTERIØR FRA VERKSTEDERNE

ponent. J. Smaaland er født paa Kongsberg den 14de april 1868, har i de sidste 20 aar været arbejdsleder ved forskellige bedrifter og var en af de første, som optog konstruktion og fabrikation af motorer her i landet.

O. S. Haugen er født i Sell, nordre Gudbrandsdalen, den 27de oktober 1880, er uddannet ved Hove landbrugsskole som agronom, har i flere aar været

beskæftiget ved sin fars jord og skogeiendomme paa Dovre, har tillige drevet trælasthandel. Som driftig skog- og jordbruger fattet han speciel interesse for alle mekaniske hjælpemidler og maskiner, der maa til for et moderne drevet gaardsbrug.

Forretningen er et af de mest tidsmæssige og bedst udstyrede mekaniske verksteder ved Kristianiafjorden og beskæftiges væsentlig med bygning af motorer for fiske- og lystbaader, har i den senere tid optaget som specialitet fabrikation af transportable og stationære motorer for gaardbrugere og industrielle bedrifter. — Firmaet har leveret flere hundrede motorer til fiske- og lystbaader.

INTERIØR FRA VERKSTEDERNE

.....

CHR. H. CHRISTOPHERSENS MEK. VÆRKSTED HUSVIK pr. TØNSBERG

Dette firma blev oprettet i 1857 af smed M. Christophersen og indehaves nu af dennes søn, Chr. H. Christophersen, som er født paa Husvik pr. Tønsberg i 1857 og allerede som ung arbejdede i værkstedet under sin far, skaffet sig desuden fartstid tilsjøs som maskinist, dels i almindelig koffardifart, dels i hvalfangst. Han har været hvalfangerbestyrer i Mehavn, paa Færøerne, paa Irland og i Kanada og har opsat flere hvalfangerstationer. Værkstedet har da ogsaa hvalfangststudstyr som specialitet og har indredet flere flydende kogerier, leverer preskjedler, tørreapparater etc., blandt andet preskjedler for kogning ogsaa af hvalkjødet, og tørreapparater baade for dette

og for guano, hvilke tørreapparater arbejder med held ogsaa ombord i flydende kogerier.

HUSØ MEK. VÆRKSTED OG VÆRFT.

Indehaveren af Husø værft fra 1864, C. A. Foyn var født paa Foymland i Nøtterø den 24. juli 1827. I tolvaarsalderen begyndte han sjøen og fór paa Danmark. Fra 1847 var han skibsfører i fart paa forskellige farvand, indtil han i 1864 købte gaarden Husø med tilliggende værft, som han drev til sin død i 1899.

C. A. FOYN

L. A. FOYN

ADOLF FOYN

Husø og Jersø var oplagshavn for seilfartøier og der kunde somme tider ligge indtil 50 skibe i oplag. Foyn havde fuldt op med arbeide og beskæftiget mange arbejdere. Han udvidet stadig værftet efter den tids behov, saaledes anskaffet han i 1878 smaaslipper til optagning af hvalbaader m. m.

Efter Foyns død i 1899 forestod hans søn L. A. Foyn værftets drift og nød den samme tillid som hans far, indtil Foyns yngste søn, Adolf Foyn som i flere aar

havde opholdt sig i Bangkok som lods, købte sin fars eiendom i 1907. Han be-
kostet straks en ny patentslip som toges i brug aaret efter. Paa denne kan optages
fartøier af indtil 120 fods længde. Ligeledes lod han straks opføre en ny tidsmæssig
dampskibsbrygge med ekspedition for Tønsbergs rutegaaende dampskibe og andre
dampskibe, saavel større som mindre.

Hans bror, førnævnte L. A. Foyen forestod det hele som chef til i 1911, da
der opførtes et tidsmæssig maskinværksted under firmanavn Foyen Co., Husø mek.
Værksted AS. Ogsaa fra den tid har man havt fuldt op af arbeide og ved værk-
sted og verft har der været beskjæftiget ca. 90 à 100 arbejdere.

Man udfører nu saavel maskin- som skibsreparation i jern og træ, ind-
redning af flydende kogerier og hvalbaader, kjølhaling af seilskibe etc.

Bedriften ledes af en fuldt uddannet og dygtig ingeniør.

.....

STOKKE SPAREBANK

oprettedes i 1865. Dens første direktion bestod af d'hr. doktor L. Freng, formand, gaardbrugerne J. H. Berg, vicef. og tillige kasserer, Chr. Henriksen Skjærnsnæs, skibsf., J. Christensen, Melsomvik, H. Larsen, Ekelund, L. Larsen, Hvaal, J. Andersen, Fetja og John Lund, Kværne og H. Chr. Hansen Krogen.

Den 27de juni 1865 aabnedes bankens virksomhed med forretningslokale paa Tufte. I 1886 flyttedes kontoret til Melsomvik og i 1906 til sit nuværende lokale ved Stokke st.

L. S. BORGE, formand

H. DAHLER

L. HAUGESTAD

G. HAUGERUD

G. B. MELSOM

KONRAD GIHLE, kasserer

Fra sin oprettelse til 1. januar 1913 har Stokke Sparebank ialt ydet til almen-nyttige øiemed kr. 32.500.—.

Sparebankens formue og forvaltningskapital var henholdsvis 31te december 1866 148 Spd. og 14.437 Spd., i 1886*) kr. 28.800,— og kr. 275.000,—, i 1906*) kr. 56.800,00 og kr. 229.000,00 og i 1912 kr. 72.125,— og kr. 452.000,—.

Bankens direktion bestaar for tiden af d'herr. fhv. fanejunker L. S. Borge, formand, skibsr. H. Dahler, landh. L. Haugestad, fabrikeier G. Haugerud og skibsr. G. B. Melsom.

Ordfører i formandskabet, lønsm. H. J. G. Knudsen.

Kasserer fra 1906 Konrad Gihle.

Revisorer gaardbr. A. M. Solberg og lærer H. Sørensen.

Kontroludvalget: gaardbr. A. P. Borge, M. Hansen Sollund og I. Skorge.

*) I de aar kontoret flyttedes.

Stokke Sparebank modtar penge til forrentning paa alm. vilkaar og paa opsigelse mod høiere rente. Diskonterer vekselobligationer og vekslers og bevilger laan mod pant i fast eiendom og paa kassekredit.

STOKKE SPAREBANKS EKSPEDITIONSLOKALE

.....

L. HAUGESTAD,

STOKKE,

ASSORTERET KJØBMANDSFORRETNING.

Kjøbm. L. Haugestad er født i Vaale i Jarlsberg 1866 og, aabnede forretning i egen gaard paa Stokke den 10. juli 1894. Forretningen er gaaet jevnt og sikkert fremad under dygtig ledelse, og vaaren 1909 flyttedes den over i nyt opbygget stort og tidsmæssig lokale. Den er nu af betydelig størrelse og omsætning.

Hr. Haugestad har indehavt flere tillidshverv, bl. a. overformynder i 8 aar, medlem af herredstyre, samt formand i lignings- og overligningskommission. — Er for tiden suppleant for forligelseskommission og direktør i Stokke sparebank.

.....

O. OLSEN & SØNS KLOKKESTØBERI

NAUEN pr. TØNSBERG

Forretningen blev etableret i 1844 av den nuværende eiers bedstefar, O. Olsen, som var født i 1802, og blev senere overtaget av sønnen, O. C. Olsen. Dennes søn, O. Olsen, født 1866, blev medeier i 1891 og overtok helt forretningen i 1895 efter fra 15 aars alderen at ha arbeidet i støperiet og efter med stipendium at ha foretat en reise til Tyskland for at studere klokkestøpning.

Den første av firmaets klokker levertes til Mo kirke i Telemarken, deretter en til Borre. Klokkerne, der udmærket sig ved smukt arbeide og fyldig klang, kom straks i ry, og bestillinger indløp fra alle landets kanter. Der var dengang

O. OLSEN

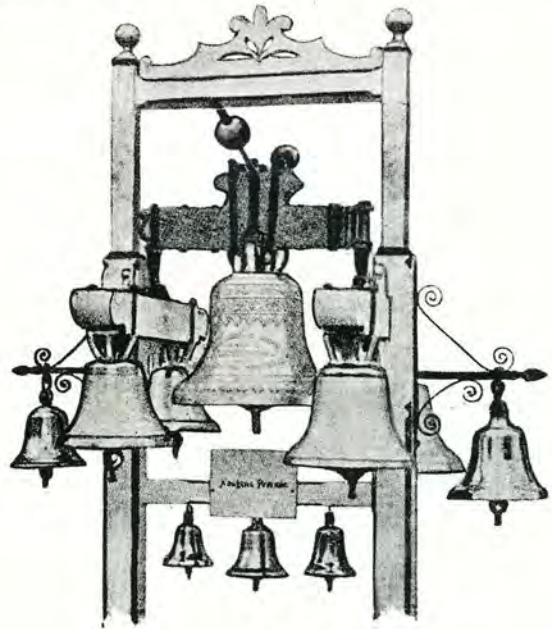
flere klokkestøperier i landet, men de bukket under i konkurransen med utlandet, særlig Tyskland, i 1870—80-aarene. Olsen & søns firma er saaledes nu det eneste i Norge, der driver klokkestøpning som specialitet og har overvundet konkurransen med utlandet.

Firmaet har ialt levert ca. 500 kirkeklokker, hvorav ca. halvparten efter at den nuværende eier traadte ind i forretningen. Desuten har firmaet, særlig i den senere tid, været sterkt beskæftiget med støpning av mindre klokker, som gaardsklokker, signalklokker for jernbaner o. s. v.

Baade de større og mindre klokker saavel som det av firmaet konstruerte balanceringsapparat, der nu leveres saavel til ældre som til nye klokker landet rundt, har vundet megen anerkjendelse, derom vidner de mange udmerkede anbefalinger firmaet har faat for sit arbeide.

Vaaren 1909 leverte Olsen & søns støperi den store „Liberty Bell“, som var skjænket til fædrelandet av norske kvinder i New-York til minde om 1905, og som blev ophængt paa Akershus fæstning, hvorfra dens sterke og fyldige klang lar sig høre paa enkelte særlige høitidsdage.

G. HAUGERUD

er født 20. mai 1850, overtog sin fars gaard Haugerud i Lier 1871 og drev gaardsbrug til 1892. Fra 1886 tillige sagbrug, ligesom han 1891 anlagde Storemyr Torvstrøfabrik i Lier, der vistnok var det første af det slags i Norge. 1892 solgte han sit gaardsbrug i Lier og tiltraadte A/S Sundland i Stokke, blev medeier og bestyrer af de:es eiendomme, ca. 1500 maal myrer, og anlagde torvstrøfabrik og dampsg dersteds. 1894 blev disse eiendomme solgt til The Norwegian Moss Litter Co. for hvilket selskab han var disponent til han 1896 overtog og siden har drevet det hele for egen regning. 1892 erholdt han ved landsudstillingen i Kristiania sølvmedalje og diplom for presset torvstrø og torvmuld, den første og eneste udstiller af dette slags. Senere har han modtaget 7 sølv- og 2 broncemedaljer med diplomer og 1911 Det norske Myrselskabs diplom for fortjenstfuld virksomhed ved torvstrøbedriften i Norge.

.....

q 948.2722 F

Fra Tønsberg og omeg 1913
tøbv lokalsaml TBG 1

07040071130001

Tønsberg Bibliotek